

Hoge Raad voor de Justitie
Conseil Supérieur de la Justice

Bijzonder onderzoek over de werking van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde

(in toepassing van artikel 259bis-16, §1 Ger. W.)

*Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie
op 24 oktober 2001.*

Inhoudstafel

I. OPDRACHT	4
METHODOLOGIE EN ORGANISATIE VAN HET ONDERZOEK.....	4
STRUCTUUR VAN HET VERSLAG.....	5
II. ANALYSE VAN DE SITUATIE VAN DE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE DENDERMONDE.....	7
1. Beschikbare mensen en middelen	7
1.1. Personeel	7
1.1.1. Stand van zaken.....	7
1.1.2. Evaluatie	13
1.2. Infrastructuur en logistieke middelen.....	13
1.2.1. Stand van zaken.....	13
1.2.2. Evaluatie	15
2. Organisatie en werking.....	17
2.1. De werklust.....	17
2.1.1. Stand van zaken.....	17
2.1.2. Evaluatie	21
2.2. Organisatie en werkverdeling.....	23
2.2.1. Stand van zaken.....	23
2.2.1.1. Voorafgaandelijke bemerkingen.....	23
2.2.1.2. De correctionele kamers.....	23
2.2.1.3. De burgerlijke kamers.....	24
2.2.1.4. Het kort geding.....	27
2.2.1.5. De beslagkamer.....	27
2.2.1.6. De jeugdkamers.....	27
2.2.1.7. De onderzoekskabinetten.....	28
2.2.1.8. De referendaris.....	28
2.2.1.9. De griffie.....	29
2.2.2. Evaluatie	30
2.3. Opleiding en vorming.....	33
2.3.1. Stand van zaken.....	33
2.3.1.1. Interne opleiding en vorming.....	33
2.3.1.2. Externe opleiding en vorming.....	33
2.3.2. Evaluatie	34
2.4. Kwaliteit van de werking.....	35
2.4.1. Stand van zaken.....	35
2.4.2. Evaluatie	36

3. Leiding en management.....	37
<i>3.1. Stand van zaken.....</i>	<i>37</i>
<i>3.1.1. Leiding en leiderschapsstijl</i>	<i>37</i>
<i>3.1.2. Planning, organisatie en voortgangscontrole.....</i>	<i>38</i>
<i>3.1.3. Informatie en communicatie.....</i>	<i>38</i>
<i>3.1.4. Overleg en samenwerking.....</i>	<i>39</i>
<i>3.2. Evaluatie.....</i>	<i>40</i>
III. AANBEVELINGEN	42

1. Voorafgaandelijke opmerkingen	42
2. Algemene aanbevelingen.....	44
3. Aanbevelingen toegespitst op Dendermonde	46
<i>3.1. Met betrekking tot de capaciteitsproblemen.....</i>	<i>46</i>
<i>3.2. Met betrekking tot het management.....</i>	<i>47</i>

BIJLAGEN

I. Opdracht

Bij brief van 19 februari 2001 verzocht de minister van Justitie de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie een onderzoek in te stellen naar de werking van de Rechtbank van Eerste aanleg te Dendermonde, in toepassing van artikel 259bis-16 §1 Ger.W.. (bijlage 1)

De minister verwijst naar een brief van 19 januari 2001 van de voorzitter van voornoemde rechtbank, waarin deze om uitbreiding verzoekt van het kader met minstens 9 magistraten en een evenredige aanpassing van het griffiekader. De voorzitter steunt zijn aanvraag onder meer op vergelijkende gegevens m.b.t. de personeelsformatie van de 6 rechtbanken van eerste aanleg gelegen in arrondissementen met meer dan 500 000 inwoners.

In zijn opdracht tot bijzonder onderzoek draagt de Minister van Justitie elementen aan om de juistheid van het bevolkingscriterium voor de toewijzing van de kaders (aantal inwoners per magistratuur) in twijfel te trekken. De minister vraagt in het bijzonder aandacht voor de instroom van zaken, de organisatie van de rechtbank en van de zittingen in het bijzonder, en de verdeling van de werklast.

Gelet op zijn twijfels over het management van de rechtbank, drukt de minister van Justitie bovendien de wens uit dat het bijzonder onderzoek door de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie (V.A.O.C.) zelf zou worden uitgevoerd, in toepassing van §3 van voornoemd wetsartikel.

De V.A.O.C. besliste met tweederden van de stemmen dit verzoek in te willigen.

Een gesprek met de minister van Justitie op 23 mei 2001 laat toe de context van deze opdracht te verduidelijken:

- directe aanleiding tot het initiatief van de minister zijn de tussenkomsten van een volksvertegenwoordiger en van de burgemeester van Dendermonde om de klacht van de voorzitter m.b.t. de onderbezetting van het kader bij zijn rechtbank, kracht bij te zetten;
- de minister noemt deze onderbezetting “een oud probleem met een historische achtergrond” en wenst duidelijkheid over de juiste omvang van de eventuele onderbezetting;
- de minister wenst te weten hoe het gesteld is met de leiding en het management van de rechtbank, gelet op het feit dat dit de werking van de rechtbank mede beïnvloedt.
- Hij drukt bovendien zijn bekommernis uit dat het onderzoek tot maatregelen zou leiden die de werkorganisatie en motivatie ten goede kunnen komen.

Methodologie en organisatie van het onderzoek.

Gelet op andere prioritaire opdrachten van de V.A.O.C., kon het bijzonder onderzoek slechts in juni worden aangevat. De onderzoekscommissie werd samengesteld uit 2 leden magistraten en 2 leden niet-magistraten, geleid door een lid – magistraat, zoals de wet het voorschrijft, en bijgestaan door een secretaris - jurist bij de Hoge Raad voor de Justitie.

Voorafgaand aan het eigenlijke onderzoek op het terrein had de onderzoekscommissie een onderhoud met de voorzitter van de rechtbank van Dendermonde, teneinde zijn visie op de problemen te vernemen, inzicht te verwerven in de initiatieven die hij ter oplossing eventueel reeds genomen had, en de planning van het bijzonder onderzoek te bespreken (5 juni 2001). Verder werden diverse documenten opgevraagd en bestudeerd:

- mondelinge vraag met betrekking tot deze aangelegenheid in de commissie voor Justitie op 6 februari 2001;

- het jaarverslag 2000 over de werking van de rechtbank Dendermonde;
- het verslag 2000 met betrekking tot het gebruik van de interne controlemiddelen;
- een verslag van het parket - generaal met betrekking tot de werking van het parket Dendermonde;
- cijfergegevens met betrekking tot de input en output van de rechtbanken van eerste aanleg van het ressort van het Hof van beroep te Gent voor het jaar 2000;
- cijfergegevens met betrekking tot de evolutie van het kader en de bezetting van het korps van het rechtscollege en de griffie te Dendermonde.

Gegeven het bijzonder karakter van het onderzoek en de vertrouwelijkheid ervan, werd geopteerd voor de methode van het vraaggesprek (interview).

Vooreerst werden 14 magistraten van de zetel (waaronder 5 ondervoorzitters en 1 gedetacheerd magistraat), de hoofdgriffier en 7 personeelsleden van de griffie bevestigd met betrekking tot de werking van de rechtbank. Er werd gewaakt over een evenwichtige vertegenwoordiging van rechters en leden van de griffie van zowel de burgerlijke als de correctionele kamers. Verder vond een onderhoud plaats met de procureur des Konings, de stafhouder van de balie, een advocatenkantoor van het arrondissement en de directeur van het justitiehuis te Dendermonde. Tenslotte werden gesprekken gevoerd met de eerste voorzitter, de procureur-generaal van het Hof van Beroep te Gent, evenals twee advocaten-generaal en een substituut procureur-generaal die uit hoofde van hun opdrachten met de werking van het parket en de rechtbank te Dendermonde vertrouwd zijn.

Elk verhoor gebeurde aan de hand van een aan de functie aangepast en gestructureerd vragenschema, waarin volgende thema's aan bod kwamen : de organisatie van de rechtbank en de griffie, de input en doorstroming van dossiers en de werklastverdeling, de interne en externe opleiding, de documentatie, de evaluatie, het management, het informeel en gestructureerd overleg, het toezicht op de productiviteit en de kwaliteit van de werking, de werkcultuur en onderlinge verstandhouding, de arbeidstevredenheid, de evaluatie van beschikbare mensen en middelen.

Bij de aanvang van elk gesprek werden de finaliteit van het onderzoek evenals het vertrouwelijk karakter ervan extra benadrukt : dit bijzonder onderzoek moet toelaten de eventuele pijnpunten in de werking van de rechtbank van eerste aanleg bloot te leggen, teneinde er bij middel van constructieve maatregelen aan te kunnen remediëren.

De onderzoekscommissie bezocht de verspreide locaties van de rechtbank van eerste aanleg, teneinde zich een beeld te vormen van de materiële infrastructuur waarin de leden van de rechtbank en de griffie werken en de justitiële dienstverlening moeten waarborgen.

Na de interviews volgde een interne bespreking in onderzoekscommissie, waarbij de basis werd gelegd voor het verslag dat op 10 oktober door de V.A.O.C. en op 24 oktober door de algemene vergadering van de H.R.J. werd goedgekeurd.

Structuur van het verslag.

Het verslag behandelt vooreerst de status questionis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde : de beschikbare middelen inzake personeel, infrastructuur en logistiek, de organisatie en werking in zijn kwantitatieve en kwalitatieve aspecten. Wat de verhouding werklast / draagkracht aangaat, wordt een vergelijking doorgevoerd met de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent. Vervolgens wordt ingezoomd op de leiding en het management van de rechtbank, met aandacht voor de leiderschapstijl, de planning, organisatie en voortgangscontrole, de informatiedoorstroming, de communicatie en samenwerkingspatronen.

Het verslag bevat tenslotte aanbevelingen voor het beleid van de Minister van Justitie, en voor het beleid van de voorzitter van de rechtbank, waarbij de tweevoudige probleemstelling van de Minister een concreet antwoord krijgen.

De onderzoekscommissie wil bij beëindiging van dit verslag alle bevraagde personen danken voor hun openhartige medewerking aan het onderzoek.

II. Analyse van de situatie van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde

1. Beschikbare mensen en middelen

1.1. Personeel

1.1.1. Stand van zaken

1.1.1.1. Het arrondissement Dendermonde telde in het jaar 2000 **584.982** inwoners. Na de arrondissementen Brussel, Antwerpen en Luik, is Dendermonde het arrondissement met het hoogst aantal inwoners.

Voor genoemde arrondissementen zijn, samen met Charleroi en Gent, de zes enige arrondissementen met **meer dan 500 000** inwoners.

Tabel 1. Evolutie bevolkingscijfers 1997-2000

Jaar	1997 ¹	1999 ²	2000 ³
Brussel	1 503 102	1 510 781	1 517 538
Antwerpen	929 986	928 006	928 735
Luik	615 554	614 675	613 388
Dendermonde	581 992	584 281	584 982
Gent	571 968	573 903	574 852
Charleroi	572 056	568 974	568 073
Brugge	479 669	481 427	482 774
Kortrijk	434 128	435 027	435 115

1.1.1.2. Het arrondissement Dendermonde is zeer uitgestrekt en loopt:

- noord-zuidwaarts: van de nederlandse grens ten noorden van Doel tot ten zuiden van Ninove (± 65 km);
- oost- westwaarts: van Buggenhout tot en met Wetteren (± 25 km).

1.1.1.3. Verschillende geconsulteerde bronnen stellen dat Dendermonde een moeilijk en zwaar arrondissement is, door de economische en sociale realiteiten, de sociale morfologie van de bevolking⁴, en de aard van de criminaliteit⁵.

Grote verkeersaders (E40 en E17, de expresweg Knokke-Zelzate-linkeroever) doorkruisen het arrondissement. Ook een deel van de linkeroever met de steeds groeiende haven van Antwerpen maakt deel uit van het arrondissement Dendermonde.

Het telt de middelgrote steden Aalst, Dendermonde, St. Niklaas, Lokeren en Ninove.

¹ K.B. van 08.08.1997, B.S. van 03.10.1997, pag. 29071

² K.B. van 15.10.1999, B.S. van 15.10.1999, pag. 41382

³ K.B. van 22.12.2000, B.S. van 17.01.2001, pag. 1205

⁴ Bepaalde industriegebieden hebben een omvangrijke arbeidersbevolking, in andere delen van het arrondissement is er een aanzienlijke migrantenpopulatie.

⁵ Zie bijlage 2 – De vergelijking van de geïntegreerde criminaliteitsstatistieken (GICS) van de gerechtelijke arrondissementen Gent en Dendermonde toont dat de criminaliteitsgraad in Gent lichtjes hoger ligt dan in Dendermonde. De criminaliteitscijfers zeggen evenwel niets over de ernst en de complexiteit van de zaken.

1.1.1.4. Het gerechtelijk arrondissement Dendermonde telt de volgende vredegerichten en politierechtbanken:

- Vredegerichten: Aalst I, Aalst II, Beveren, Dendermonde-Hamme, Lokeren, Ninove, St. Niklaas I, St. Niklaas II, Wetteren-Zele;
- Politierechtbanken: Aalst, Dendermonde-Hamme, St. Niklaas,

1.1.1.5. De personeelsformaties van o.a. de rechtbanken van eerste aanleg zijn voor het laatst geregeld bij de Wet van 20.07.1998⁶.

In dit onderzoek hanteren we in hoofdzaak de cijfers van het jaar 2000 van de arrondissementen Luik, Dendermonde, Gent en Charleroi. Qua aantal inwoners benaderen deze elkaar. Luik heeft 28.406 inwoners meer, Gent 10.024 inwoners minder, Charleroi telt 9.936 minder inwoners. Vergelijking met de cijfers van de arrondissementen Brussel en Antwerpen komt de onderzoekscommissie niet dienend voor gezien het grote verschil in aantal inwoners en hun grootstedelijk karakter.

Ook de arrondissementen Brugge en Kortrijk worden buiten deze vergelijking gehouden gezien hun inwonersaantallen teveel verschillen. Brugge telt iets minder dan 100 000 inwoners minder dan Dendermonde, Kortrijk ongeveer 150 000.

Daar waar de cijfers van Antwerpen, Brussel, Brugge en Kortrijk toch vermeld worden is dit louter ten titel van informatie.

1.1.1.5.1 Het aantal magistraten van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde bedraagt 28: 1 voorzitter, 5 ondervoorzitters en 22 rechters⁷.

Ter vergelijking de cijfers van een aantal andere rechtbanken van eerste aanleg⁸:

Tabel 2. Aantal zetelende magistraten in verhouding tot de bevolking

	Inwoners	Voorzitter	Onder- voorzitters	Rechters	Totaal	Extrapolatie Inwoners/ magistraat
Brussel	1 517 538	1	20	84	105	14 453
Antwerpen	928 735	1	12	51	64	14 511
Luik	613 388	1	9	38	48	12 779
Dendermonde	584 982	1	5	22	28	20 892
Gent	574 852	1	7	31	39	14 740
Charleroi	568 073	1	7	30	38	14 949
Brugge	482 774	1	5	21	27	17 881
Kortrijk	435 115	1	4	16	21	20 720

Met betrekking tot het wettelijk kader van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, moeten volgende preciseringen worden aangebracht:

- ingevolge de benoeming van ondervoorzitter Troch als lid van het comité P in april 1994, werd een ondervoorzitter in overtal benoemd in november 1994 en werd het kader in juli

⁶ Wet van 20.07.1998, B.S. 21.07.1998

⁷ Te vermeerderen met 1 ondervoorzitter in overtal, 1 toegevoegde rechter sedert 30.12.2000, 2 toegevoegde rechters sedert 1.09.2001.

⁸ Voor de duidelijkheid worden op de tabel het aantal inwoners per arrondissement hernomen. Bovendien wordt een extrapolatie gemaakt van het aantal inwoners per magistraat. Van de arrondissementen, die het voorwerp uitmaken van deze vergelijking, worden de cijfers afgedrukt in vet.

1994 met één eenheid uitgebreid ter compensatie. In april 1999 is de Heer Troch naar de rechtbank teruggekeerd en vanaf die datum zijn er dus 6 ondervoorzitters.

Sedert mei 2001 is rechter Peeters benoemd op het Comité P, zonder compensatie, zodat de rechtbank zich opnieuw in de toestand bevindt als bij het vertrek van ondervoorzitter Troch;

- met ingang van 15 september 1998 werd een toegevoegd rechter aan Dendermonde toegewezen (de Heer Colpaert) die op 26 januari 1999 tot rechter werd benoemd in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde. Een nieuwe toegevoegde rechter werd aan Dendermonde toegewezen in december 2000. Een tweede toegevoegde rechter werd aan Dendermonde toegewezen met ingang van 1 september 2001;
- Gelet op de talrijke afwezigheden wegens langdurige ziekte (twee magistraten, namelijk de Heren Quintelier en Van Winckel, zijn intussen overleden), worden 4 à 5 plaatsvervangende rechters op quasi permanente basis ingeschakeld.

Het wettelijk kader is in de praktijk – op enkele maanden na in 1997-’98 en in 2000 – nooit volledig opgevuld of beschikbaar. Dit is wellicht ook het geval in de andere rechtbanken⁹, maar de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde werd in het bijzonder getroffen ingevolge:

- het vertrek van ervaren magistraten voor een langdurige opdracht (Comité P). Wat betreft de opdracht van de Heer Peeters moet hierbij opgemerkt worden dat zijn opdracht werd toegewezen zonder dat de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent, noch de voorzitter van de rechtbank hiervan voorafgaandelijk in kennis werden gesteld, laat staan een advies werd gevraagd;
- langdurige ziekte van twee magistraten sedert respectievelijk 2 en 22 november 2000, waarvan een magistraat intussen overleden;
- de beperkte inzetbaarheid wegens gezondheidsproblemen van een derde magistraat sedert 1998 (intussen overleden);
- het voortijdig vertrek van twee recent benoemde rechters naar respectievelijk Antwerpen (in 2000) en naar Gent (in 2001).

1.1.1.5.2 De **griffie** van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde is samengesteld uit 32 leden: 1 hoofdgriffier, 3 griffiers hoofd van dienst, 18 griffiers, 10 adjunct-griffiers.

Ter vergelijking de cijfers van de griffies van een aantal andere rechtbanken van eerste aanleg:

Tabel 3. Aantal leden griffie in verhouding tot de bevolking.

		Hoofd griffier	Griffier hoofd dienst	Griffier	Adjunct griffier	To-taal	Extrapolatie Inwoners/lid griffie
Brussel	1 517 538	1	7	68	36	112	13 549
Antwerpen	928 735	1	3	43	21	68	13 658
Luik	613 388	1	3	33	14	51	12 027
Dendermonde	584 982	1	3	18	10	32	18 281
Gent	574 852	1	3	25	13	42	13 687
Charleroi	568 073	1	3	25	14	43	13 211
Brugge	482 774	1	3	17	10	31	15 573
Kortrijk	435 115	1	2	13	8	24	18 130

⁹ Bij de bespreking van wat later de wet van 20 juli 1998 zou worden, werd uitdrukkelijk gesteld dat het wettelijk kader een “fictie” is aangezien gemiddeld 7% van het totale kader niet is bezet, zonder dan nog rekening te houden met de afwezigheden wegens ziekte (Parl. St., Senaat, 1997-1998, nr. 1-953/1, blz. 2).

1.1.1.5.3 Het **parket** van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde is samengesteld uit 26 leden: 1 Procureur des Konings, 8 eerste substituten en 17 substituten procureurs des Konings.

Ter vergelijking de cijfers van het parket bij een aantal andere rechtbanken van eerste aanleg¹⁰:

Tabel 4. Aantal parketmagistraten in verhouding tot de bevolking.

	Aantal inwoners	Procureur des Konings	Substituut-Procureur ¹¹	Totaal	Extrapolatie Inwoners /lid per O.M.
Brussel	1 517 538	1	91	92	16 495
Antwerpen	928 735	1	55	56	16 585
Luik	613 388	1	41	42	14 604
Dendermonde	584 982	1	25	26	22 499
Gent	574 852	1	35	36	15 968
Charleroi	568 073	1	33	34	16 708
Brugge	482 774	1	24	25	19 311
Kortrijk	435 115	1	18	19	22 901

1.1.1.6. Volgt nu een vergelijking van de personeelsformaties van de vier uitgekozen arrondissementen

1.1.1.6.1 Voor de arrondissementen Luik, Dendermonde, Gent en Charleroi bekomt men op grond van het wettelijk kader, volgende cijfers. Op basis van deze cijfers wordt – voor het geheel van de vier arrondissementen - het gewogen gemiddelde berekend van het aantal inwoners per lid van de drie personeelsformaties.

Tabel 5. Samenvattende gegevens

	N. Inwoners	Magistraat van de zetel		Lid van de griffie		Parketmagistraat	
		Aantal m.	N. Inwoners per m.	Aantal gr.	N. Inwoners per gr.	Aantal m.	N. Inwoners per m.
Luik	613 388	48	12 779	51	12 027	42	14 604
Dendermonde	584 982	28	20 892	32	18 281	26	22 499
Gent	574 852	39	14 740	42	13 687	36	15 968
Charleroi	568 073	38	14 949	43	13 211	34	16 708
Totaal en gewogen gemiddelde	2 341 295	153	15 303	168	13 936	134	16 966

¹⁰ Voor de duidelijkheid worden op de tabel het aantal inwoners per arrondissement hernomen. Bovendien wordt een extrapolatie gemaakt van het aantal inwoners per parketmagistraat. Van de arrondissementen die het voorwerp uitmaken van de vergelijking worden de gegevens afgedrukt in vet.

¹¹ Inbegrepen de eerste substituten procureur des Konings.

1.1.1.6.2 De hierna volgende tabel vertrekt van het aantal inwoners per lid van de personeelsformatie (zetelende magistratuur, griffie, parketmagistraten) en geeft per arrondissement de verschillen aan in absolute cijfers en percentages **ten opzichte van de gemiddelden**, becijferd onder 1.1.1.6.1.

Tabel 6. Arrondissementele verschillen t.o. het gemiddeld inwonersaantal per lid van de personeelsformatie

	Gemiddeld aantal inwoners diverse arrond.	Luik aantal inwoners/		Dendermonde aantal inwoners/		Gent aantal inwoners/		Charleroi aantal inwoners/					
		Cijfers +/-	% +/-	Cijfers +/-	% +/-	Cijfers +/-	% +/-	Cijfers +/-	% +/-				
per zetelend magistraat	15 303	12 779	-2 524	-16,49	20 892	5 589	36,52	14 740	-563	-3,68	14 949	-354	-2,31
per lid van de griffie	13 936	12 027	-1 909	-13,70	18 281	4 345	31,18	13 687	-249	-1,79	13 211	-725	-5,20
per parket- magistraat	16 966	14 604	-2 362	-13,92	22 499	5 533	32,61	15 968	-998	-5,88	16 708	-258	-1,52

Uit bovenstaande tabel blijkt duidelijk dat het aantal inwoners per lid van de personeelsformatie bij de Rechtbank van Eerste Aanleg van het arrondissement Dendermonde aanzienlijk hoger ligt dan in de drie vergelijkbare arrondissementen, en ook hoger dan het gemiddelde.

1.1.1.6.3 De hierna volgende tabel becijfert het procentuele verschil in aantal inwoners per lid van de personeelsformatie, tussen de rechtbanken van eerste aanleg van het arrondissement Dendermonde enerzijds, de arrondissementen Luik, Gent, Charleroi anderzijds¹².

Tabel 7. Procentueel verschil in inwonerstal per lid van de personeelsformatie – vergelijking Dendermonde met andere arrondissementen

Dendermonde, % inwoners méér dan	Luik	Gent	Charleroi
Per zetelende magistraat	+53,01	+40,20	+38,83
Per lid van de griffie	+44,88	+32,97	+36,38
Per parketmagistraat	+46,53	+38,49	+34,13

1.1.1.6.4 Neemt men de drie andere arrondissementen als norm, dan zou de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde over de volgende personeelsformatie moeten beschikken¹³:

Tabel 8. Extrapolatie van de personeelsformatie Dendermonde

vergeleken met:	Gewenste personeelsformatie Dendermonde			Huidige personeelsformatie Dendermonde
	Luik	Gent	Charleroi	
Aantal zetelende magistraten	45,78	39,69	39,13	28
Leden van de griffie	48,64	42,74	44,28	32
Parket	40,05	36,63	35,01	26

¹² Deze cijfers bekomt men door het procentuele verschil (t.a.v. het gemiddelde – zie tabel 6) van Dendermonde af te trekken van het procentuele verschil van de vergelijkbare arrondissementen. Bvb. (+36,52)-(-16,49)= 53,01.

¹³ Deze cijfers bekomt men door het aantal inwoners van Dendermonde te delen door het aantal inwoners per lid van de desbetreffende personeelsformatie in de drie vergelijkbare arrondissementen.

1.1.1.7. De vraag tot het bekomen van een kaderuitbreiding bij de zetelende magistratuur, de griffie en het Parket voor de Rechtbank van Eerste Aanleg van het arrondissement Dendermonde, is niet nieuw.

In de archieven vindt men briefwisseling van het parket-generaal bij het Hof van Beroep te Gent aan de diverse ministers van justitie, wetsvoorstellen, parlementaire vragen, etc. Deze hebben allemaal betrekking op de onderbezetting van het kader bij de rechtbank te Dendermonde.

Met aandrang wordt bij herhaling gevraagd naar een spoedige en adequate oplossing.

Meer in het bijzonder citeren we de brief van 26.03.1973 van wijlen procureur-generaal J. Mathijs aan de toenmalige Minister van Justitie. In deze brief stelt de procureur-generaal naar aanleiding van een audiëntie bij de Minister:

“De gelijkstelling van de formatie van magistraten en personeel van de rechtbank en parket te Dendermonde met die van Gent is de enige gewettigde, rechtmatige en efficiënte oplossing om een einde te stellen aan de ontredde rechtsbedeling in het arrondissement Dendermonde”.

Onmiddellijke aanleiding van dit verzoek was de toevoeging van het kanton Ninove en een deel van het kanton Herzele op 1.11.1970 aan het arrondissement Dendermonde. Het kanton Ninove behoorde voorheen tot het arrondissement Oudenaarde, en zou er ongeveer 1/3de van het werkvolume hebben uitgemaakt.

Door deze toevoeging benaderde het aantal inwoners van het arrondissement Dendermonde het aantal inwoners van het arrondissement Gent.

Dit bevestigt, zoals de minister van Justitie verklaarde aan de onderzoekscommissie, dat dit probleem een historische achtergrond heeft en een oud probleem is.

1.1.2. Evaluatie

De cijfers spreken voor zich. Tabel 6 laat er geen twijfel over bestaan dat het aantal inwoners per lid van de personeelsformatie enkel voor het arrondissement Dendermonde aanzienlijk hoger ligt dan het gemiddelde terwijl dit in de vergelijkbare arrondissementen een heel stuk lager ligt. De extrapolatie van de personeelsformatie van Dendermonde, met de andere arrondissementen als norm, is verrassend te noemen. Men kan bezwaarlijk aannemen dat een dusdanig groot verschil in cijfers kan verantwoord worden.

1.2. Infrastructuur en logistieke middelen

1.2.1. Stand van zaken

1.2.1.1. De afdelingen van de Rechtbank van Eerste Aanleg Dendermonde zijn verspreid over *verschillende locaties* in Dendermonde. Het hoofdgebouw is gelegen in het centrum, Gerechtsgebouw, Justitieplein nr. 1.

In hetzelfde gebouw is het parket gehuisvest op de eerste verdieping en maakt de balie gebruik van een aantal lokalen in de kelder.

De jeugdrechtbank is ondergebracht op de eerste verdieping van het gebouw in de Zwarte Zustersstraat 10.

De kamers die kennis nemen van de beroepen politierechtbank houden zitting buiten het hoofdgebouw, in een noodgebouw.

1.2.1.2. In de inkomhal van het hoofdgebouw is een *ontvangstbalie* bemand door 1 persoon.

1.2.1.3. De *zittingszalen* zijn verspreid over het gebouw tot in de kelderverdieping. Sommige zalen zijn de naam zittingszaal niet waardig:

- lokaal 132 gelijkvloers doet dienst als zittingszaal met een afmeting van 2,5 m op 7 m;
- de zittingszaal voor de beroepsprocedure politierechtbank in de annex is moeilijk te vinden, er is geen telefoon- of computeraansluiting, geen fax. Het dak is niet geïsoleerd. In de zomer is deze ruimte te warm en in de winter te koud. De zaal wordt verwarmd met een gaskachel.
- het gebouw van de jeugdrechtbank situeert zich op de eerste verdieping. Er is geen lift en geen toegang voor rolstoelgebruikers. Het kantoor van de jeugdrechter doet eveneens dienst als zittingszaal;
- de ruimte die gebruikt wordt voor de zittingszaal van de beslagrechter is tevens het kantoor van de griffier.

1.2.1.4. De accommodatie voor de magistraten van de zetel is praktisch onbestaande.

De magistraten hebben – op de voorzitter en de onderzoeksrechters na – geen eigen kantoor ter beschikking. Er zijn praktisch geen burelen voor hen beschikbaar waar kan worden gewerkt of beraadslaagd. In de bibliotheek, ruimte die eveneens in gebruik is genomen door de dienst beslagberichten, staan slechts enkele stoelen en tafels. Hier kan bezwaarlijk worden gewerkt, en zeker kan hier niet worden beraadslaagd.

Bij herhaling wordt er gewag gemaakt van het inrichten van een bibliotheek op de zolderverdieping. De huidige ruimte van de bibliotheek zou dan kunnen worden gebruikt als ruimte voor beraadslaging.

De *magistratenkamer* is gelegen in de kelder, het is een ontmoetingsplaats waar ook berichten ad valvas worden aangeplakt.

In de *burgerlijke raadkamer* wordt tevens de algemene vergadering gehouden. Alle leden van de rechtbank kunnen onmogelijk in deze te kleine ruimte rond de tafel plaatsnemen.

De 4 kantoren van de onderzoeksrechters bevinden zich in het middenblok van de rechtervleugel van het gebouw. Zij geven allen uit op een smalle gang. De kantoren zijn klein, zeker niet geschikt voor het horen van verdachten. Er is in feite ook geen plaats voor een griffier. Men krijgt letterlijk de indruk dat “de ene op de andere zit”.

Er is geen afzonderlijk kantoor voor de verhoren.

Aan het einde van dezelfde gang is er een ruimte voorzien waar de griffiers en het personeel van de onderzoeksrechters gezamenlijk gebruik van maken.

1.2.1.5. De *accommodatie van de griffie* is gekenmerkt door een gebrek aan ruimte.

De lokalen van de *burgerlijke griffie* zijn her en der verspreid over het gebouw, ook in de kelderverdieping.

De ontvangstbalie van de griffie van de rol is gekneld tussen de deur en het overige gedeelte van de griffie. Er is nauwelijks plaats voor één persoon. De oppervlakte van dit griffielokaal ($\pm 80 \text{ m}^2$) wordt minstens voor $\frac{1}{4}$ de ingenomen door een archiveringstoestel. Voor het overige wordt deze ruimte bemand door 8 personen. Zit-, werk- en stapelruimte zijn per persoon ruim onvoldoende.

Het lokaal van de collectieve schuldenregeling is door een deur verbonden met de griffie van de rol. Hier ook is gebrek aan ruimte.

Het lokaal van de *correctionele* griffie is moeilijk vindbaar en woekert met hetzelfde gebrek aan plaats en ruimte. De tafels en stoelen voor inzage van de dossiers door de partijen en de advocaten geven een schamele en klein behuisde indruk.

Alle bezochte lokalen geven dezelfde overvolle indruk.

Een *personeelsrefter* is praktisch onbestaande: een kleine ruimte met enkele tafels en stoelen.

1.2.1.6. De *archieven* bevinden zich in hoofdzaak op de zolderverdieping en zijn verder verspreid in diverse lokalen van het gebouw.

De *overtuigingsstukken* in correctionele zaken worden bewaard op verschillende locaties, deels op de zolder, deels buiten het gebouw. Nog recent werd een bijkomend gebouw gehuurd buiten de stad. De bewaring van deze stukken op verschillende plaatsen, diverse verhuizingen van locaties geeft moeilijkheden voor inventarisatie, beschikbaarheid, beveiliging en/of transport naar zittingszalen. Op dit ogenblik werd een oplossing gezocht door de overtuigingsstukken slechts 1 dag per week beschikbaar te stellen voor wie het hoort.

1.2.1.7. Inzake *informatica* noteren wij dat de magistraten van de zetel sedert enige tijd over een laptop beschikken. De meeste magistraten maken er gebruik van en ervaren dit als een goed werkinstrument. Zij leveren de projecten van vonnissen niet meer handgeschreven af op de griffie, wel op diskette. Bij herhaling werd meegedeeld dat de incompatibiliteit van de informaticasystemen met de griffie, zowel burgerlijk als correctioneel, als een grote handicap wordt ervaren.

Gesuggereerd werd om de mogelijkheid te creëren vonnissen per E-mail over te maken aan de griffie, om nutteloze verplaatsingen te besparen.

De *informaticasystemen* van de burgerlijke griffie zijn niet compatibel met deze van de correctionele griffie, die op hun beurt niet compatibel zijn met die van het parket. Hierdoor wordt de opdeling tussen burgerlijke griffie en correctionele griffie nog onderlijnd en wordt uitwisseling van de verschillende leden van de verschillende afdelingen als haast onmogelijk ervaren.

Opgemerkt wordt dat er inzake informaticatechnologie aan de leden van de griffie onvoldoende vorming en ondersteuning wordt gegeven door het Ministerie. Als het systeem werkt is dit te danken aan zelfstudie, eigen initiatief en inzet van de leden van de griffie.

Op de griffie van de jeugdrechtbank is geen netwerkaansluiting voorzien. Alle statische gegevens worden nog met de hand geschreven. De oproepingsbrieven worden getypt. Er wordt onderlijnd dat reeds jaren geleden een printer werd geleverd die tot op heden niet werd aangesloten.

1.2.2. *Evaluatie*

1.2.2.1. Het geheel van de gebouwen geeft een afstandse en ingewikkelde indruk. De plaats en ruimte is duidelijk onvoldoende. Niet enkel de rechtbank van eerste aanleg van Dendermonde kampt met dit probleem. De H.R.J. heeft hieromtrent van diverse andere rechtbanken klachten ontvangen.

De behuizing is niet zonder invloed op de werking van de rechtbank, het kan een negatieve invloed hebben op de werktevredenheid en schaadt het imago van justitie.

Er moet dringend een oplossing worden gevonden voor het gebrek aan plaats en ruimte. In het algemeen en in het bijzonder moet gezocht worden naar:

- een revalorisatie van de zittingszalen,
- ruimere accommodatie voor de onderzoeksrechters,
- het ter beschikking stellen van burelen voor de magistraten, zowel individueel als voor beraadslaging;
- centralisatie van de burgerlijke griffie (de verspreiding van de diensten over het gebouw is niet alleen tijdsverspilling maar ook een organisatorische handicap),
- een aanpassing van de correctionele griffie, wat betreft de ontvangstbalie, de indeling van de bureaus en de ruimte voor inzage van dossiers,
- een aangepaste locatie van de jeugdrechtbank, op dit ogenblik is het letterlijk en figuurlijk een eiland buiten de rechtbank,
- de centralisatie van de overtuigingsstukken,

De nodige voorzieningen moeten worden getroffen om de werkomstandigheden in regel te stellen met de gebruikelijke normen inzake veiligheid en gezondheid.

Overigens zijn er geen bijzondere klachten over de beschikbare werkmiddelen. Wel laat de bibliotheek te wensen over.

1.2.2.2. Door de informatisering heeft het werk van de griffie een andere inhoud gekregen. Waar vroeger teksten handgeschreven werden afgeleverd door de magistraten, worden deze nu meestal afgeleverd op diskette.

De griffie draagt zorg voor nalezing van de projecten van vonnissen, correctie op taal, eventuele becijferingen en lay-out.

De incompatibiliteit van de verschillende informaticasystemen zou dringend moeten worden verholpen, wat onder meer de uitwisseling tussen de griffiers van de verschillende afdelingen zou bevorderen. Ook de griffie van de jeugdrechtbank moet op één lijn worden geplaatst en aangesloten op de systemen van de burgerlijke en correctionele griffie en het parket.

Opleiding en ondersteuning inzake informatica moet door het ministerie van Justitie (C.I.V.) voldoende worden verzekerd.

2. Organisatie en werking

2.1. De werklust

2.1.1. Stand van zaken

2.1.1.1. De vraag of de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, rekening gehouden met haar werklust, over voldoende magistraten beschikt, heeft zich steeds gepolariseerd rond een vergelijking tussen de arrondissementen Dendermonde en Gent. In dit laatste arrondissement beschikt de Rechtbank van Eerste Aanleg effectief over een veel ruimer kader dan Dendermonde, nl. 39 magistraten in Gent¹⁴ en 28 magistraten in Dendermonde, abstractie gemaakt van de toegevoegde rechters.

Kunnen deze verschillen verantwoord worden op basis van objectieve factoren?

2.1.1.2. Het bevolkingscijfer van het bevoegdheidsgebied is een van de belangrijke criteria om de noodzakelijke personeelsomkadering van een rechtbank te bepalen.

Ook in de praktijk werden tot nu toe de wettelijke kaders vastgesteld hoofdzakelijk rekening houdende met de evolutie van de bevolkingscijfers, naast parameters zoals het aantal vonnissen en beschikkingen, alsmede het aantal nieuwe zaken. Dit is o.m. nog het geval geweest bij de laatste uitbreiding van de kaders door de wet van 20 juli 1998 (Belgisch Staatsblad 21 juli 1998, blz. 23796)¹⁵.

Nu is het uiteraard zo dat socio-economische factoren mede een belangrijke rol spelen en het bevolkingscriterium moeten corrigeren.

Als men dat concreet doet, dan is die correctie in het voordeel van het arrondissement Dendermonde.

In de eerste plaats gelet op zijn uitgestrektheid, gaande in noord-zuidelijke richting van de Nederlandse grens (Doel) tot Ninove en in oost-westelijke richting van Dendermonde tot Wetteren.

Vervolgens is er de aanwezigheid van verschillende stedelijke centra met de middelgrote steden Dendermonde, St.-Niklaas, Aalst, Ninove en Lokeren. Deze stedelijke centra, alsmede de aanwezigheid op het grondgebied van het arrondissement van een deel van de linkeroever van de haven van Antwerpen en twee grote verkeersaders (E40 en E17), brengt heel wat economische activiteit met zich mee.

Tenslotte hebben verschillende bronnen, sedert lang actief op het terrein in het ressort Gent, aan de onderzoekscommissie medegedeeld dat door het heterogeen karakter en de sociologische samenstelling van de bevolking, het arrondissement als “moeilijk” te omschrijven is¹⁶.

2.1.1.3. Een vergelijking van de werklust in beide rechtbanken van eerste aanleg is uiteraard de meest doorslaggevende factor.

Er bestaat in België evenwel geen geëigend instrument voor werklustmeting. Dit maakt elke poging om de werklust van een bepaalde rechtbank precies te bepalen en te vergelijken met andere rechtbanken, tot een vrij hachelijke onderneming¹⁷.

¹⁴ In dit cijfer zijn twee fiscale magistraten begrepen die in werkelijkheid in Brugge actief zijn evenals twee fiscale magistraten die ook fiscale zaken behandelen van het arrondissement Dendermonde.

¹⁵ Parl. St., Senaat, 1997-1998, nr. 1-953/1, blz. 2 en nr. 1-953/, blz. 5.

Zie ook : Parl. Handelingen, Senaat, zitting 24/6/1998, blz. 5746.

¹⁶ Zie hierboven punt 1.1.1.3.

¹⁷ Momenteel wordt in opdracht van de Minister van Justitie een instrument voor werklustmeting zowel voor de zetel als voor het openbaar ministerie op punt gesteld.

Teneinde toch enkele indicatoren m.b.t. de werklast en prestaties zo objectief mogelijk in cijfers te vatten, werden de gegevens met betrekking tot het aantal uitgesproken vonnissen en beschikkingen bij *verschillende* bronnen opgevraagd, nl. bij de verschillende rechtbanken van eerste aanleg van het rechtsgebied Gent via de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent¹⁸, bij het parket generaal bij het Hof van Beroep te Gent¹⁹ en bij het Ministerie van Justitie²⁰.

Om een relevante vergelijking mogelijk te maken, werden bij de verschillende rechtbanken tevens de gegevens opgevraagd teneinde het werkelijk beschikbare kader zo nauwkeurig mogelijk te kunnen bepalen.

Op basis van enerzijds het aantal uitgesproken vonnissen en beschikkingen, en anderzijds de feitelijke bezettingsgraad, wordt dan een gemiddeld aantal vonnissen per magistratuur berekend. Tenslotte werden ook gegevens opgevraagd m.b.t. het aantal nieuw ingeleide zaken.

2.1.1.4. Hierna volgen de resultaten van deze berekeningen.

a) Feitelijke bezettingsgraad

Dit cijfer bekomt men door het aantal effectief gepresteerde mandagen (rekening houdende met diverse afwezigheden van minimum één maand én de aanwezigheid van toegevoegde rechters) te vergelijken met het aantal theoretisch gepresteerde mandagen (mocht het wettelijke kader voor de hele periode volledig ingevuld geweest zijn). Het aldus berekende verlies in mandagen, omgezet in aantal voltijds - equivalenten, wordt afgetrokken van het aantal magistraten, dat tijdens de betrokken periode in het kader was voorzien.

Voor de *periode 1 september 1997 tot 31 augustus 2000* geeft dit volgend resultaat:

– Rechtbank van Eerste Aanleg Dendermonde:

- Theoretisch aantal mandagen	30 012
- Effectieve mandagen	28 142
- Verlies in mandagen	1 870
- Omrekening in FTE ²¹	5,12

Dit betekent dat de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde in de beschouwde periode niet over 27,41²²⁺²³ magistraten beschikte, maar in werkelijkheid over gemiddeld 25,70 effectieve magistraten op jaarbasis²⁴.

¹⁸ Deze gegevens betreffen de periode van 1/9/1997 tot 31/8/2000. Voor deze tijdsperiode werd geopteerd omdat zodoende ruim een jaar vóór én na de aanwijzing van de huidige voorzitter (12/11/1998) in ogenschouw wordt genomen.

¹⁹ Het parket-generaal stelde cijfers m.b.t. verschillende jaren ter beschikking maar ingevolge een verschuiving in de methodologie zijn deze cijfers niet vergelijkbaar.

²⁰ Van het Ministerie van Justitie werden enkel cijfers m.b.t. het jaar 2000 bekomen.

²¹ Full time equivalenten.

²² 26 magistraten van 1/9/1997 tot 21/7/1998. Daarna, van 22/7/1998 tot 31/8/2000, 28 magistraten.

²³ Aangezien in de magistratuur het aantal werkdagen niet kan worden vastgesteld, wordt het uitgangspunt voor de berekeningen bepaald op 365 dagen per jaar.

²⁴ Dit cijfer bekomt men door het gemiddeld theoretisch kader te verminderen met het gemiddeld verlies in FTE.

- **Rechtbank van eerste Aanleg Gent²⁵:**
 - Theoretisch aantal mandagen 37 515
 - Effectieve mandagen 31 839
 - Verlies in mandagen 5 676
 - Omrekening in FTE 15,55

Dit betekent dat de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent in de beschouwde periode niet over 34,63 magistraten²⁶ beschikte, maar in werkelijkheid over een gemiddelde van 29,08 effectieve magistraten op jaarbasis.

Voor het *kalenderjaar 2000* geeft dit volgend resultaat:

- **Rechtbank van Eerste Aanleg Dendermonde:**
 - Theoretisch aantal mandagen 10 220
 - Effectief gepresteerde mandagen 9 775
 - Verlies in mandagen 445
 - Omrekening in FTE 1,22

Wat dus betekent dat de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde in het jaar 2000 niet met 28 (kader) maar met 26,78 magistraten de werklast moest verwerken.

- **Rechtbank van Eerste Aanleg Gent:**
 - Theoretisch aantal mandagen 13 393²⁷
 - Effectief gepresteerde mandagen 12 402
 - Verlies in mandagen 991
 - Omrekening in FTE 2,72

Wat dus betekent dat de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent in het jaar 2000 niet met 37 maar met 34,28 magistraten de werklast moest verwerken.

²⁵ Hier wordt uitgegaan van een kader van 37 magistraten, rekening houdende met het feit dat in het wettelijke kader vier fiscale magistraten zijn voorzien, waarvan er in feite twee in Brugge werkzaam zijn. De werklast en prestaties van de overige twee worden toegerekend aan Gent, waar zij effectief tewerkgesteld zijn. Het feit dat regelmatig twee magistraten moeten zetelen in assisenzaken, werd eveneens verdisconteerd. Rekening gehouden met het aantal assisenzaken in de bedoelde periode en uitgaande van een gemiddelde van 8 dagen per assisenzaak, werden 408 mandagen in mindering gebracht op het theoretisch aantal mandagen.

²⁶ 29 magistraten van 1/9/1997 tot 21/7/1998; vervolgens – van 22/7/1998 tot 31/8/2000 – 37 magistraten. Voetnoot 23 is ook hier van toepassing.

²⁷ Op basis van een kader van 37 eenheden en na aftrek van 112 dagen voor assisenzaken.

- b) Nemen we het **aantal eindbeslissingen** (*vonnissen + beschikkingen*) als *prestatie-criterium*, dan geeft dit volgend resultaat per magistraat :

Voor de periode van 1 september 1997 tot 31 augustus 2000

- Op basis van de gegevens van de rechtbanken zelf:

	Met inbegrip beschikkingen 747 e.v. Ger. W.			Zonder beschikkingen 747 e.v. Ger. W.		
	1/09/1997 - 31/08/2000	Op jaarbasis	Per magistraat per jaar	1/09/1997 - 31/08/2000	Op jaarbasis	Per magistraat per jaar
REA Dendermonde	44 599	14 866	578	43 262	14 420	561
REA Gent	52 606	17 535	603	49 879	16 626	572

Voor het kalenderjaar 2000

- Op basis van de gegevens van de rechtbank zelf:

	Met inbegrip beschikkingen 747 e.v. Ger. W.		Zonder beschikkingen 747 e.v. Ger. W.	
	Jaar 2000 Totaal	Per magistraat	Jaar 2000 Totaal	Per magistraat
REA Dendermonde	15 295	571	14 603	545
REA Gent	19 823	578	18 937	552

- Op basis van de gegevens verstrekt door het parket-generaal te Gent:

	Alle beschikkingen	
	Jaar 2000 - Totaal	Per magistraat
REA Dendermonde	12 916	482
REA Gent	16 218	473

- Op basis van de gegevens van het ministerie van justitie:

	Met inbegrip beschikkingen 747 e.v. Ger. W.		Zonder beschikkingen 747 e.v. Ger. W.	
	Jaar 2000 Totaal	Per magistraat	Jaar 2000 Totaal	Per magistraat
REA Dendermonde	10 036	375	9 458	353
REA Gent	10 433	304	9 539	278

c) Volgende cijfergegevens van het parket-generaal geven inzicht in het *aantal nieuw ingeleide zaken* voor het *kalenderjaar 2000*²⁸.

– **Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde:**

- 6 714 burgerlijke zaken
- 3 175 correctionele zaken
- 362 burgerlijke jeugdzaken
- 306 jeugdbeschermingszaken

In Dendermonde werden dus in het jaar 2000, 10 557 nieuwe zaken ingeleid, wat – met 26.8 magistraten – neerkomt op 394 nieuwe zaken per magistraat.

– **Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent:**

- 8 765 burgerlijke zaken
- 2 634 correctionele zaken
- 397 burgerlijke jeugdzaken
- 284 jeugdbeschermingszaken

Dit totaal van 12 080 nieuwe zaken betekent met 34,29 magistraten in het jaar 2000, dat er 352 nieuw ingeleide zaken te verwerken zijn per magistraat.

2.1.2. *Evaluatie*

2.1.2.1. Wat in de eerste plaats opvalt is dat de cijfers van het aantal vonnissen in het jaar 2000 zeer sterk uiteenlopen naargelang de geconsulteerde bron. De Hoge Raad voor de Justitie kent de reden van deze verschillen niet en heeft evenmin de mogelijkheid om na te gaan welke cijfers het meest bij de werkelijkheid aansluiten. Het is evenwel duidelijk dat er dringend werk moet gemaakt worden van een eenvormige en eenduidige statistiek.

Gelet op het voorgaande, geven deze cijfers geen precies, want naargelang de bron verschillend beeld, van de werklast of prestatie per rechtbank en per magistraat.

2.1.2.2. Ook de onderlinge vergelijking tussen de rechtbanken van de cijfergegevens m.b.t. de input (aantal nieuwe zaken) en de output (aantal eindbeslissingen) vergt enig voorbehoud. Het is immers niet zeker dat in beide rechtbanken dezelfde registreerwijze en dezelfde teleenheden worden gehanteerd. Met deze beperking, die inherent is aan het beschikbare onderzoeksmateriaal, moet worden rekening gehouden bij het lezen van de hierna volgende vaststellingen.

Uit de hiervoor vermelde cijfers blijkt dat de prestaties (gemeten aan het aantal eindbeslissingen) per magistraat in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde globaal genomen niet lager liggen dan in het arrondissement Gent. Sommige cijfers geven een beperkt “negatief saldo” voor Dendermonde, andere cijfers geven dan weer een grotere prestatie te zien voor Dendermonde.

Het aantal nieuw ingeleide zaken – een indicator voor de werklast – ligt voor het jaar 2000 ruim 42 eenheden per magistraat hoger in Dendermonde dan in Gent.

²⁸ Zie bemerking voetnoot 19.

2.1.2.3. De hiervoor sub 2.1.1.4. opgenomen cijfergegevens tonen aan dat de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde ongetwijfeld de normen haalt die werden gehanteerd bij de totstandkoming van de wet van 20 juli 1998 betreffende de personeelsformaties, nl. een gemiddelde normale activiteit van 665 burgerlijke vonnissen per magistraat en 400 vonnissen in strafzaken²⁹.

Uit dezelfde gegevens kan verder afgeleid worden dat de klachten over de trage rechtsgang of over gerechtelijke achterstand in Dendermonde, zeker niet kunnen worden toegeschreven aan een onvoldoende of mindere werkzaamheid van de magistraten van deze rechtbank vergeleken met hun Gentse collega's.

Hierbij mag niet uit het oog verloren worden dat deze werkprestatie te Dendermonde op zichzelf niet toelaat te verhinderen dat, zoals hierna in dit verslag nog zal blijken:

- permanent vijf plaatsvervangende rechters moeten ingeschakeld worden om de kamers te bemannen;
- dringende burgerlijke zaken niet binnen een voldoende korte termijn kunnen behandeld worden;
- in bepaalde kamers de beraden niet tijdig kunnen afgesloten worden;
- de termijnen voor vaststelling in bepaalde kamers (o.m. de kamers die de beroepen tegen de vonnissen van de politierechtbank behandelen) te lang zijn, zodat een achterstand wordt opgebouwd;
- de afhandeling van hoofdzakelijk de burgerlijke zaken op de jeugdrechtbank te veel tijd in beslag neemt;
- de afwikkeling van de gerechtelijke onderzoeken vertraging oploopt;
- de noodzaak zich heeft voorgedaan om minstens twee kamers te sluiten omdat ze niet kunnen bemand worden.

Daarenboven eist het realiseren van deze werkprestaties de beschikbare werktijd en energie volledig op, zodat er voor de magistraten van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde geen tijd meer beschikbaar is voor vorming, intern overleg en communicatie.

Tenslotte moet onderlijnd worden dat deze werkprestaties werden geleverd in vaak zeer moeilijke materiële omstandigheden:

- de langdurige afwezigheid ingevolge ziekte van magistraten veroorzaakt regelmatig verschuivingen in de taaktoewijzing;
- de beperkte inzetbaarheid van een magistraat wegens gezondheidsredenen;
- het permanent inschakelen van plaatsvervangende rechters wat de werklust van de rechters die zij vervangen, verplaatst naar de overblijvende beroepsrechters;
- de versnippering en verspreiding van de diensten die de communicatie en dus een vlotte werking belemmeren;
- de onbestaande werkruimte in het gerechtshuis en de beperkte ondersteunende infrastructuur (bijvoorbeeld de bibliotheek).

Wanneer men de cijfergegevens m.b.t. de werklust en prestatie plaats in de hiervoor geschetste context en koppelt aan de inzichten die voortvloeien uit de demografische vergelijkende analyse (zie punt 1.1.), valt het moeilijk te begrijpen waarom aan de herhaalde vraag om versterking van het magistratencorps van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde beleidsmatig geen gunstig gevolg werd gegeven.

²⁹ Parl. St., Senaat, 1997-1998, nr. 1-953/1, 8.

2.2. Organisatie en werkverdeling

2.2.1. Stand van zaken

2.2.1.1. Voorafgaandelijke bemerkingen.

- Het feit dat het kader niet altijd volledig is ingevuld en de afwezigheid van een aantal magistraten brengt met zich mee dat op quasi permanente basis verschillende plaatsvervangende rechters ingeschakeld worden om zitting te houden.
- De aandacht van de onderzoekscommissie werd er herhaaldelijk op gevestigd dat door de familiale banden die bestaan tussen een aantal magistraten en advocaten, het zeer regelmatig voorkomt dat ter zitting een magistraat moet vervangen worden, wat zorgt voor vertraging en soms aanleiding geeft tot delicate situaties wanneer een beroep moet worden gedaan op een in de zittingszaal aanwezige advocaat. Dit probleem schijnt in Dendermonde een zodanig opvallend fenomeen te zijn dat de kwalificatie “stoelendans” werd gebruikt.

2.2.1.2. De correctionele kamers.

- Twee magistraten, tevens voorzitter van een correctionele kamer, bepalen zelf de aard en het aantal zaken dat wordt vastgesteld op de correctionele zitting. Daartoe verifiëren zij op het parket van de procureur des Konings de dossiers die klaar zijn om op zitting te worden gebracht en geven zij instructies in welke zaken en voor welke bepaalde data er dient gedagvaard te worden op de respectievelijke kamers.
Deze werkwijze wordt sedert een tweetal jaren toegepast met het akkoord van de voorzitter van de rechtbank en wordt gedoogd door de procureur des Konings.
- Een derde magistraat, eveneens voorzitter van een correctionele kamer, bepaalt zelf niet hoeveel en welke zaken op zijn kamer worden vastgesteld, maar is bij voorkeur beschikbaar voor dringende dan wel belangrijke en ingewikkelde strafzaken waarvan het onderzoek ter zitting meer tijd vraagt of die een zekere actualiteitswaarde hebben.
- De kamers gelast met het behandelen van de hogere beroepen tegen vonnissen van de politierechtbank, worden overstelpt met een zeer groot aantal zaken. Dit is, naast de effecten van de uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechtbanken, klaarblijkelijk mede het gevolg van het feit dat één politierechter van het arrondissement systematisch afwijkt van de rechtspraak van de rechtbank van eerste aanleg en systematisch, onder meer wat dronkenschap en alcoholintoxicatie betreft, zeer zware straffen oplegt. Dit veroorzaakt een abnormaal aantal hogere beroepen.
Tussen 1994 en 1999 is het aantal hogere beroepen in politiezaken gestaag gestegen van 395 tot 689.

De beroepskamers van de politierechtbanken zetelen buiten het gerechtsgebouw in ronduit beschamende materiële omstandigheden, zowel voor de magistraten als voor de justitieklienten.

- Het is niet mogelijk de werklast van de verschillende correctionele kamers onderling met mekaar te vergelijken. In strafzaken is het aantal zaken vastgesteld per zitting niet

determinerend. Inderdaad deze zaken kunnen zeer uiteenlopend zijn zowel qua moeilijkheidsgraad als naar voorbereiding voor de zitting.

- Verschillende bronnen hebben tijdens het onderzoek gemeld dat op bepaalde correctionele kamers al te gemakkelijk uitstel zou verleend worden, o.m. met verzoek aan de zittingssubstituut om te antwoorden op de conclusies neergelegd ter zitting door partijen. Ook zouden er onnodig tussenvonnissen gewezen worden, o.m. om de herkwalificatie van de feiten mogelijk te maken, terwijl dit bij de behandeling ter zitting had moeten gebeuren.
Deze werkwijze zou de vlotte afhandeling van een aantal zaken belemmeren of minstens vertragen.
De onderzoekscommissie heeft binnen het gegeven tijdsbestek in concreto niet kunnen verifiëren of dit inderdaad zo is. Gelet op het aantal en de diversiteit van de bronnen die zulks bevestigd hebben, rijst een sterk vermoeden dat er op dit vlak inderdaad een probleem is.
- Het parket van de procureur des Konings is van oordeel dat het aantal zaken dat per zitting is vastgesteld en behandeld, zeker geen belemmering is om het parket toe te laten het uitgestippelde vervolgingsbeleid uit te voeren. Het feit dat vrij veel zaken worden geseponneerd heeft niets te maken met de verwerkingscapaciteit van de correctionele kamers.
Het groot aantal zaken op de kamers belast met de beroepen politierechtbank heeft wel tot gevolg dat de zaken soms op te lange termijn moeten worden gesteld.
- Uit de cijfers, medegedeeld enerzijds door het parket bij het Hof van Beroep te Gent en anderzijds door de hoofdgriffier van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, blijkt dat de vonnissen van de correctionele kamers in regel binnen de drie maanden worden uitgesproken. Alleen in de 14de kamer waren in 2000 gemiddeld 9 zaken langer dan drie maanden in beraad.

2.2.1.3. De burgerlijke kamers.

- Het organisatieschema van de burgerlijke kamers werd niet opgezet door de huidige voorzitter, maar werd uitgewerkt op initiatief van de dienstdoende voorzitter na de op rust stelling van voorzitter Deneve.³⁰
- Alle (tegensprekelijke) burgerlijke procedures worden elke donderdag ingeleid voor de 1ste kamer, die wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank.
Op de inleidingszitting worden in beginsel geen zaken behandeld, maar wordt wel – indien gevraagd - eventueel het verstek van partijen vastgesteld maar geen verstekvonnis verleend.

³⁰ Ingevolge het zwangerschapsverlof van de jeugdrechter, gedelegeerd om de langdurig zieke en intussen overleden jeugdrechter de Heer Quintelier te vervangen, moest een nieuwe jeugdrechter aangewezen worden. Dit gebeurde door een magistraat uit een burgerlijke kamer weg te halen. Gelet op het hierdoor toegenomen gebrek aan mankracht, heeft de voorzitter ten tijdelijke titel beslist dat op de donderdagzitting van de burgerlijke kamers alle zaken in beginsel naar de bijzondere rol worden verzonden. De partijen kunnen wel onmiddellijk een formulier invullen om conclusietermijnen en vaststelling te bekomen overeenkomstig artikel 747, §2 Ger.W.. Dit aangepast systeem vermindert ongetwijfeld de mogelijkheid om dringende zaken op vaste datum te laten uitstellen. De voorzitter is van plan zodra de personeelsformatie het toelaat terug te keren naar het hierboven beschreven systeem van verdeling van de burgerlijke zaken.

De zaken worden dan onmiddellijk door de voorzitter verdeeld over de verschillende burgerlijke kamers die alle eveneens op donderdag zitting houden. Deze verdeling gebeurt rekening houdende met, enerzijds, de specialisatie van elke kamer³¹ en, anderzijds, een zo evenwichtig mogelijke spreiding van de werklust.

De dossiers van de ingeleide zaken worden dan overgebracht naar de respectievelijke burgerlijke kamers waar het verder verloop van de procedure wordt geregeld in aanwezigheid van partijen of hun advocaten.

Slechts in uitzonderlijke gevallen (dus zelfs niet in alle gevallen waar artikel 735 Ger.W. wordt ingeroepen³²) kan de zaak onmiddellijk behandeld en in beraad genomen worden. Dit is o.m. het geval in de zaken waar op de inleiding een verstek werd vastgesteld. De niet-behandelde zaken worden dan uitgesteld op vaste datum dan wel naar de bijzondere rol van de kamer verzonden.

Op de eerste zitting van de verschillende burgerlijke kamers wordt geen minnelijke toepassing gedaan van artikel 747, §2, Ger.W.³³.

- Er is maar één openbaar ministerie voorzien voor alle burgerlijke zittingen geconcentreerd op donderdag.
- Er zijn blijkbaar geen cijfers voorhanden over het aantal zaken dat effectief per zitting wordt behandeld. Deze cijfers zijn wellicht niet relevant om de werklust van de onderscheiden kamers onderling te vergelijken, maar zijn naar het management toe toch wel nuttig om na te gaan of in een bepaalde kamer, rekening gehouden met alle parameters – waaronder ook de moeilijkheidsgraad van de zaken-, een normale productiviteit wordt bereikt.
De cijfers met betrekking tot het aantal vonnissen per kamer met de noodzakelijke opsplitsingen (eindvonnissen, vonnissen alvorens recht te doen, doorhalingen, voegingen, beslissingen van onbevoegdheid), zijn wel beschikbaar. Deze cijfers zijn alleen relevant bij het bepalen van de globale werklust en werden dan ook hoger vermeld.³⁴
- Uit de gegevens verstrekt door het parket bij het Hof van Beroep te Gent en door de hoofdgriffier van de Rechtbank van eerste Aanleg blijkt dat verschillende burgerlijke kamers hun vonnissen niet binnen de drie maanden uitspreken. In bepaalde kamers is dat probleem zorgwekkend.

³¹ 1ste kamer: inleidingen + procedures op verzoekschrift; 3de kamer: echtscheidingen; 4de kamer: familierecht + erfrecht; 5de kamer: bouwzaken + varia; 6de kamer: onteigeningen + schade-varia; 7de kamer: contracten;

³² Het betreft de zaken waarvoor slechts korte debatten nodig zijn en die in regel op de inleidingzitting of minstens op een “nabije datum” moeten worden behandeld.

³³ Deze wetsbepaling houdt in dat de termijnen om conclusies te nemen en de pleitdatum door de rechter worden vastgesteld.

³⁴ Zie punt 2.1.1.4.

Voor het jaar 2000 geeft dit volgend beeld:

Aantal vonnissen niet uitgesproken binnen een termijn van drie maanden³⁵.

Kamer	ja/feb	maart/april	mei t/m aug	sept/okt	nov/dec
1ste	1	5	8	5	2
2de	42	24	-	38	43
3de	1	7	-	3	1
5de	7	-	1	3	-
9de	38	49	50	79	63
10de	1	2	3	2	-

Voor de eerste zes maanden van het jaar 2001 zijn de beschikbare cijfers de volgende:

Kamer	jan/feb	maart/april	mei /juni
1ste	3	1	-
2de	48	36	19
3de	1	-	-
5de	19	14	10
6de	-	3	-
7de	-	-	1
9de	50	51	58

De uiterste vaststellingsdatum per kamer was op 7 september 2001:

1ste kamer (buiten de inleidingen):	november 2001 (het betreft procedures op verzoekschrift)
3de kamer :	maart 2002
4de kamer :	april 2002
5de kamer :	februari 2002
6de kamer :	december 2002 (weliswaar met een aantal tussentijdse uitwijkmogelijkheden)
7de kamer :	april 2002
8ste kamer :	oktober 2001 (kamer met beperkte “bevoegdheid”)
9de kamer :	maart 2002
10de kamer :	oktober 2001 (kamer met beperkte bevoegdheid)
11de kamer :	oktober 2002 (beroepen vredegerecht – weliswaar met een aantal tussentijdse uitwijkmogelijkheden)
12de kamer :	november 2002 (idem)
Kamer echtscheidingen onderlinge toestemming:	december 2001

- Ingevolge de beperkte inzetbaarheid van een magistraat wegens gezondheidsproblemen³⁶, moest niet alleen een kamer (2de kamer) tijdelijk gesloten worden³⁷ en de aldaar

³⁵ Art. 770, 3de lid Ger. W. bepaalt dat de eerste voorzitter moet verwittigd worden wanneer het beraad langer dan drie maanden duurt. Art. 652 bepaalt dat na zes maanden de zaak aan de rechter kan onttrokken worden door de procureur-generaal bij het Hof van Beroep.

³⁶ Tijdens het onderzoek ter plaatse was deze magistraat afwezig wegens gezondheidsredenen. Intussen is hij overleden.

vastgestelde zaken herverdeeld worden over de verschillende burgerlijke kamers, maar diende ook de kort gedingen verdeeld te worden over verschillende magistraten die beurtelings zitting houden.

2.2.1.4. Het kort geding.

- De procedures in kort geding worden door twee kamers behandeld die eenmaal per week zetelen. In een van deze kamers wisselen twee magistraten mekaar af. Dit betekent concreet dat drie magistraten in kort geding uitspraak doen. De oorzaak van deze situatie werd hiervoor reeds aangegeven.³⁸
- Op beide kamers kunnen de zaken binnen de twee maanden vastgesteld worden. Er zijn geen beschikkingen die abnormaal lang op zich laten wachten (d.w.z. méér dan drie maanden).

2.2.1.5. De beslagkamer.

- De tegensprekelijke beslagzaken worden rechtstreeks ingeleid op dinsdag en vrijdag op de beslagkamer en kunnen desgevallend dadelijk behandeld worden. Er is geen achterstand in de vaststellingen (de zaken kunnen binnen de twee maanden vastgesteld worden voor behandeling), noch in de uitspraak van de vonnissen.
- De procedures op eenzijdig verzoekschrift worden ook zonder uitstel afgehandeld en de beslagrechter is hiervoor steeds beschikbaar.
- Bij de afhandeling van de procedure van collectieve schuldenregeling is er wel een achterstand van 3 à 4 maanden. Dit zou te wijten zijn aan het groot aantal verzoekschriften (178 voor de eerste zes maanden van 2001) en aan het feit dat de griffie de administratieve afhandeling niet kan bijhouden³⁹.

2.2.1.6. De jeugdkamers.

- Er zijn twee jeugdrechters. Ingevolge de langdurige afwezigheid van een titularis, werd een jong benoemd magistraat als jeugdrechter gedelegeerd. Deze laatste is thans in zwangerschapsverlof zodat in haar vervanging moest worden voorzien. Dit heeft voor een aantal verschuivingen gezorgd binnen de rechtbank.
- De penale zaken worden uiteraard op zitting gebracht door het openbaar ministerie. De uitvoering van de maatschappelijke onderzoeken die vier à vijf maanden in beslag neemt, is oorzaak van vertraging bij de vaststelling. De bevoegde substituut is uiteraard verplicht op het maatschappelijk verslag te wachten alvorens de vordering te kunnen klaarmaken (wat op zich een tweetal maanden in beslag kan nemen) om vervolgens tot dagvaarding te kunnen overgaan.

³⁷ Deze kamer werd intussen opnieuw geopend. Dit werd mogelijk door beroep te doen op een plaatsvervangend rechter.

³⁸ Zie punt 2.2.1.2.

³⁹ Dit wordt ontkend op het niveau van de griffie. Daar wordt integendeel voorgehouden dat zij moeten wachten op de beslissingen van de beslagrechter. Wij hebben in de praktijk niet kunnen vaststellen hoe de vork precies in de steel zit.

- In de burgerlijke zaken, worden de partijen pas opgeroepen voor een zitting die zich gemiddeld drie à vier maanden na de neerlegging van het verzoekschrift situeert, ook al is het duidelijk dat een sociaal onderzoek uiteindelijk noodzakelijk zal zijn ter verduidelijking en oplossing van het geschil. De uitvoering van een sociaal onderzoek vraagt op zichzelf vier à vijf maanden.
- Deze situatie heeft tot gevolg dat, in zeer dringende aangelegenheden (bijvoorbeeld: ouderlijk gezag en omgangsrecht) de partijen uitwijken naar het kort geding, hetgeen aldaar op zijn beurt voor overlast zorgt.
- Er worden geen zaken langer dan drie maanden in beraad gehouden. Dat neemt niet weg dat in een vrij groot aantal zaken, de termijn van drie maanden maar net gehaald wordt.

2.2.1.7. De onderzoekskabinetten.

- Er zijn vier onderzoeksrechters in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde. De vier onderzoeksrechters krijgen een groot aantal zaken te verwerken. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat het arrondissement Dendermonde, ingevolge verschillende feitelijke omstandigheden waarvan hoger sprake⁴⁰, niet alleen met een groot aantal misdrijven heeft af te rekenen, maar ook met vormen van zware criminaliteit. Dit werd ons bevestigd door verschillende bronnen op het parket-generaal bij het Hof van Beroep die een zicht hebben op het volledige rechtsgebied Gent. Daarbij komt nog dat de huidige onderzoeksrechters bij het vertrek van een collega-onderzoeksrechter geconfronteerd werden met een groot aantal achterstallige dossiers. Tussen de onderzoeksrechters onderling bestaat er een goede verstandhouding, overleg en samenwerking. Wat de toedeling van de zaken betreft, is er op een bepaald ogenblik een probleem geweest omdat advocaten bij voorkeur hun klachten met stelling als burgerlijke partij indienden wanneer een welbepaald onderzoeksrechter met dienst was. Door toevallige omstandigheden werd diezelfde onderzoeksrechter daarenboven gelast met het gerechtelijke onderzoek in een aantal moordzaken. De voorzitter heeft ingegrepen om de toedeling van de zaken evenwichtiger te laten verlopen. In het verleden deden de onderzoeksrechters quasi uitsluitend een beroep op de gerechtelijke politie om hun onderzoeksopdrachten uit te voeren. Hierdoor werd deze politiedienst overbelast en liepen talrijke onderzoeken vertraging op. De gevolgen hiervan zijn thans nog voelbaar. De onderzoeksrechters werken in moeilijke omstandigheden: ze hebben onvoldoende administratieve ondersteuning en materiële omkadering.

2.2.1.8. De referendaris.

Hoger werd reeds vastgesteld dat één referendaris actief is in de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde. Deze medewerker wordt blijkbaar ingezet voor zeer uiteenlopende taken, hoofdzakelijk van louter administratieve aard. Uit de gesprekken is gebleken dat de magistraten zelf blijkbaar geen beroep kunnen doen op de referendaris om bijstand te bekomen.

⁴⁰ Zie punt 1.1.1.3.

2.2.1.9. De griffie.

- Naast de hoofdgriffier, zijn er drie griffiers-hoofd van dienst, respectievelijk belast met de leiding van de correctionele griffie, de burgerlijke griffie en de griffie van de jeugdrechtbank.
- Deze drie griffies vormen sterk autonome en van elkaar onderscheiden entiteiten waartussen weinig of geen contacten bestaan. Zelfs op het vlak van de informatica is er geen compatibiliteit tussen de verschillende diensten. Het enige bindteken is de vrij strakke leiding van de hoofdgriffier, die voor alle belangrijke beslissingen moet worden geconsulteerd door de griffiers-hoofd van dienst. Wanneer beslissingen worden genomen die het geheel van de griffie aanbelangen wordt niet altijd voorafgaandelijk overleg gepleegd met de griffiers-hoofden van dienst.
- De griffiers van de onderzoeksrechters functioneren vrij autonoom. Het is soms wel problematisch om kandidaten te vinden die bereid zijn deze taak binnen de rechtbank op te nemen, rekening gehouden met de soms moeilijke werkomstandigheden, onregelmatige werkuren en de noodzakelijke nacht- en weekenddiensten.
- De magistraten zijn doorgaans tevreden over de bijstand en de medewerking van hun zittingsgriffier. Zij betreuren echter dat zij niet betrokken of geconsulteerd worden bij de aanduiding of de eventuele vervanging van de zittingsgriffier. Ook de voorzitter van de rechtbank wordt hierbij niet betrokken, maar enkel ingelicht.
- De griffiers-hoofd van dienst zijn bereid om alle mogelijke problemen te bespreken die worden aangekaart door de magistraten en samen met hen naar oplossingen te zoeken. De strakke leiding van de hoofdgriffier lijkt dit in de weg te staan.
- Het werk van de griffiers van de correctionele kamers wordt bemoeilijkt door het feit dat de informaticasystemen van de griffie en het parket niet op elkaar afgestemd zijn. De op het parket klaargemaakte kwalificaties van de telastleggingen kunnen zodoende niet overgemaakt worden en de griffiers dienen alles opnieuw in te typen ter voorbereiding van de vonnissen.
- De vrees bestaat dat er naar de toekomst onvoldoende doorstroming zal zijn. Weinig personeelsleden zijn bereid deel te nemen aan de examens ingericht om de functie van adjunct-griffier of griffier te kunnen bekleden.
- De specifieke vorming van de griffiers (bijvoorbeeld bij de toewijzing aan een andere kamer) wordt niet structureel aangepakt en georganiseerd. Het is nog de klassieke opleiding van “al doende leert men” met de toevallige hulp of bijstand van collega’s.

2.2.2. *Evaluatie*

2.2.2.1. Rekening gehouden met de concrete situatie waarin Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde zich bevindt, is in werkelijkheid alleen een soort crisismanagement mogelijk. M.a.w. er kan hoogstens voor gezorgd worden dat het systeem zo goed en zo kwaad als het kan draaiende gehouden wordt. Voor een echt naar de toekomst gericht beleid is er op dit ogenblik weinig ruimte.

Deze toestand moet in acht genomen worden bij het lezen van de hierna volgende evaluatie van de organisatie en werking van de rechtbank.

2.2.2.2. Zolang er geen uitbreiding komt van het kader, en zelfs mocht het kader volzet zijn, is het onvermijdelijk dat op plaatsvervangende rechters quasi permanent een beroep moet worden gedaan om de verschillende zetels aan te vullen en aldus de dienst te verzekeren.

Dit is op zich evenwel een ongezonde situatie die op termijn leidt tot een vervaging van de respectievelijke rol van magistraat en advocaat in de perceptie van de rechtszoekenden. Daarenboven heeft dit voor gevolg dat de beraadslaging aanzienlijk wordt bemoeilijkt en dat de werklast van de beroepsmagistraten toeneemt nu de plaatsvervangers in regel geen vonnissen redigeren. Ook van de griffier vraagt dit fenomeen grotere waakzaamheid.

Wat de zgn. “stoelendans” aangaat, moet gezegd worden dat er de facto uiteraard weinig te doen valt aan een situatie waarbij er relaties van bloed- of aanverwantschap bestaan tussen een aantal magistraten en advocaten van de balie van Dendermonde. Deze situatie kan alleen maximaal opgevangen worden op het niveau van de organisatie van de zittingen door een aantal preventieve maatregelen, zoals het concentreren van de zaken van een bepaalde advocaat op bepaalde zittingen. Dit vergt uiteraard een nazicht van het dossier hetzij door de voorzitter van de kamer, hetzij door de griffier.

Voor het overige behoort het aan de kamervoorzitters om met de nodige tact ter zitting de vervanging van de magistraat te regelen.

2.2.2.3. De omstandigheid dat twee voorzitters van een correctionele kamer zelf de werklast van hun respectievelijke kamers bepalen, zonder dat dit blijkbaar op een gestructureerde en permanente wijze wordt gecontroleerd of zonder duidelijke afspraken zijn met het management, doet minstens de indruk ontstaan dat op die manier de werklast van die kamers in hun voordeel uitvalt. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen nagaan of dit ook effectief het geval is, maar heeft zeer duidelijk vastgesteld dat dit een onuitgesproken wrevel bij de collegae veroorzaakt meer bepaald bij de magistraten van de burgerlijke kamers, die van oordeel zijn dat de werklast niet evenredig, ja zelfs onrechtvaardig is verdeeld.

Het komt de onderzoekscommissie dan ook voor dat dit systeem dringend aan wijziging toe is.

2.2.2.4. De wijze waarop de burgerlijke zittingen zijn georganiseerd heeft ongetwijfeld het tijdsbesparend voordeel dat de magistraten van deze kamers, maar één keer per week zetelen en elkaar bij die gelegenheid kunnen ontmoeten. Vraag is of het op termijn wel goed is dat een aantal magistraten wekelijks gemiddeld slechts eenmaal in het gerechtsgebouw aanwezig zijn en voor het overige thuis in volle afzondering van hun collegae en medewerkers hun dossiers behandelen.

In ieder geval is uit de gevoerde gesprekken gebleken dat er heel wat nadelen zijn aan dit systeem, nl.:

- de tijdelijke afwezigheid van een collega (ook voor opleidingen) is niet op te vangen binnen de pool van de rechters die zich bezighouden met burgerlijke zaken. Hetzelfde doet zich voor op het niveau van de zittingsgriffiers.
- het is uitgesloten dat een magistraat op regelmatige basis ook andere materies dan die toegewezen aan zijn kamer behandelt. Niet alleen vinden een aantal magistraten een zekere afwisseling in het werk wenselijk (uiteraard zonder elke vorm van specialisatie overboord te gooien), maar hun inzetbaarheid in andere kamers is zeer beperkt in geval het nodig blijkt de samenstelling van een of meer kamers te wijzigen.
- nu de advocaten onmogelijk op verschillende plaatsen tegelijk kunnen zijn om hun zaken voor de verschillende burgerlijke kamers te behartigen, wordt het vlot verloop van de zittingen belemmerd en gaat er kostbare tijd verloren.
- het noodzakelijk wachten op het openbaar ministerie dat verschillende kamers bedient, zorgt voor tijdverlies.
- het belet een betere allocatie van de effectief als zittingszaal geschikte lokalen.
- rechtszoekenden die niet door een raadsman worden bijgestaan, ondervinden moeilijkheden om de juiste kamer te vinden.

2.2.2.5. In de 2de en 9de kamer is er klaarblijkelijk een ernstig en aanslepend probleem met betrekking tot de termijn van het beraad. Hiervoor dient op korte termijn een oplossing te worden gezocht in het belang van het vertrouwen in de rechtspraak en om te vermijden dat er op termijn tuchtsancties dreigen voor de betrokken magistraten⁴¹.

2.2.2.6. Er zijn in overleg met de voorzitter, de procureur des Konings en/of de zittingssubstituten geen afspraken gemaakt omtrent het ambtshalve of op verzoek van partijen verlenen van uitstel op de correctionele kamers. Dit heeft voor gevolg dat de praktijk zeer verschillend is van kamer tot kamer, wat verwarrend werkt o.a. voor de advocaten.

2.2.2.7. Het feit dat minstens drie rechters afwisselend in kort geding zetelen heeft tot gevolg dat de eenheid van rechtspraak (bijvoorbeeld in familiaal kort geding) in het gedrang komt, maar ook dat partijen pogen aan forum-shopping te doen. Het is ook gebleken dat niet alle magistraten, die in het rotatiesysteem zijn ingeschakeld, zich ook geroepen voelen om in kort geding recht te spreken⁴².

2.2.2.8. Het is niet aanvaardbaar dat partijen in burgerlijke zaken voor de jeugdrechter 3 à 4 maanden moeten wachten alvorens zij de betwisting – die niet zelden een dringend karakter heeft – aan de jeugdrechter kunnen voorleggen en om dan, in vele gevallen, slechts een onderzoeksmaatregel te horen bevelen.

⁴¹ Tijdens het afsluitend gesprek op 15 oktober 2001 heeft de voorzitter medegedeeld dat de op de 2de kamer in beraad genomen zaken waarin nog geen vonnis werd gewezen, werden herverdeeld aan de andere burgerlijke kamers, alwaar ze opnieuw worden behandeld en in beraad genomen. Het vooruitzicht is dat de achterstand eind 2001 zal weggewerkt zijn. Aan de titularis van de 9de kamer werd gevraagd een werkplan op te stellen om de achterstand in de beraden op korte termijn weg te werken. Dit werkplan was nog niet voorhanden. De betrokken magistraat zal tevens een andere affectatie krijgen.

⁴² Tijdens het afsluitend gesprek op 15 oktober 2001 heeft de voorzitter medegedeeld dat een magistraat, gewezen jeugdrechter en thans titularis van de 9de kamer, belast zal worden met het kort geding.

2.2.2.9. Vanuit het beleid wordt klaarblijkelijk geen of onvoldoende toezicht en controle uitgeoefend op de werking van de verschillende onderzoekskabinetten. Ook de voorzitter van de rechtbank moet over de informatie kunnen beschikken die de onderzoekscommissie heeft bekomen.

Deze informatie zal in de toekomst grondig moeten getoetst worden naar aanleiding van de hernieuwing van de bijzondere mandaten van onderzoeksrechter.

2.2.2.10. De taken van de referendaris.

Hoewel de referendaris onder de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank valt, is het ook onduidelijk van wie hij zijn instructies ontvangt. Zijn taken zijn niet duidelijk omlind en zijn minstens niet gekend bij de magistraten. Dit heeft voor gevolg dat de inbreng van de referendaris in de werking van de rechtbank onduidelijk is en de indruk ontstaat dat die referendaris zich kan verschuilen achter een veelheid van taken om een lage productiviteit te verantwoorden.

In de huidige omstandigheden wordt de referendaris door de magistraten zeker niet beschouwd als een nuttig instrument voor het wegwerken van de achterstand, noch voor hun effectieve ondersteuning of de verlichting van hun taken.

2.2.2.11. Materiële omstandigheden bij griffiers en het griffiepersoneel.

Ondanks de moeilijke⁴³ materiële omstandigheden waarin de griffiers en het griffiepersoneel moeten werken, geven de verschillende griffies de indruk goed georganiseerd te zijn en efficiënt te functioneren. Zo werden de door de onderzoekscommissie opgevraagde cijfers en documenten prompt ter beschikking gesteld.

De strikte scheiding tussen de verschillende griffies heeft niet alleen tot gevolg dat iedereen zich minder betrokken voelt bij het geheel, maar staat een soepelere werking in de weg. Zo is zij een hinderpaal voor de inzetbaarheid van griffiers en personeel.

Er zijn geen duidelijke afspraken omtrent delegatie van bevoegdheden tussen de hoofdgriffier en de griffiers-hoofd van dienst, wat deze laatste weinig ruimte laat naar de magistraten toe waarmee zij dagdagelijks op het terrein moeten werken.

Er is onvoldoende systematisch en structureel overleg tussen, enerzijds, de hoofdgriffier en, anderzijds, de griffiers-hoofd van dienst en de voorzitter met betrekking tot de beleidsopties, noodzakelijk om intern een grotere betrokkenheid te realiseren en de samenwerking tussen griffie en rechtbank te optimaliseren.

Overleg met de betrokken magistraten, desgevallend via de voorzitter van de rechtbank, bij de toewijzing van de zittingsgriffiers ontbreekt. Dit overleg kan ook aangegrepen worden om de magistraten duidelijk te maken welke weerslag sommige beslissingen hebben op het werk van de griffie en de griffiers. De wederzijdse verstandhouding en teamgeest kan daar bij winnen.

⁴³ Zie punt 1.2.1.5.

2.3. Opleiding en vorming

2.3.1. Stand van zaken

2.3.1.1. Interne opleiding en vorming.

Binnen de rechtbank is er structureel niets voorzien om de opleiding en vorming te verzorgen van hetzij de pas benoemde rechters, hetzij van de rechters die een andere taak krijgen toegewezen.

Dit wordt duidelijk als een gemis ervaren en verschillende magistraten verwijzen uitdrukkelijk naar het feit dat zij in het verleden “gelukkig wel” hebben kunnen rekenen op de hulp en steun van een “mentor”.

Sporadisch wordt een deskundige uitgenodigd om de geïnteresseerde magistraten in het gerechtshuis over een bepaald onderwerp te komen spreken (vb. verkeersdeskundige). Dergelijke initiatieven blijven schaars omdat er geen geldmiddelen zijn om de aangezochte personen een vergoeding te betalen.

De rechters die deel uitmaken van de burgerlijke kamers vergaderen regelmatig op informele wijze en op eigen initiatief teneinde gemeenschappelijke problemen te bespreken en samen naar oplossingen te zoeken.

De bibliotheek van de magistraten is – in afwachting van een verhuis naar de zolderverdieping - ondergebracht in een te klein lokaal (ook de trommel met de beslagberichten dat door derden kan geconsulteerd worden bevindt zich in dat lokaal), dat weinig comfort biedt en zeker niet uitnodigt tot studie.

Er worden inspanningen geleverd om, naast de juridische tijdschriften, alle belangrijke monografieën aan te kopen .

Magistraten klagen er over dat de bibliotheek op een onvoldoende gestructureerde wijze wordt georganiseerd en beheerd.

Op de vraag of de magistraten kennis krijgen van de arresten van het Hof van Beroep te Gent of van het Hof van Cassatie in zaken waarin zij geïnteresseerd hebben, worden zeer uiteenlopende antwoorden verstrekt gaande van systematisch tot helemaal niet of niet meer.

Dit wijst er o.i. op dat de doorstroom van die beslissingen in hoger beroep of in cassatie zeker niet volgens een duurzame en vaststaande procedure verloopt.

2.3.1.2. Externe opleiding en vorming.

De magistraten krijgen van de voorzitter onbeperkt toelating om deel te nemen aan alle gewenste studiedagen, colloquia of vormingen georganiseerd door de universiteiten, opleidingsinstituten of het Ministerie van Justitie.

Alle gehoorde magistraten verklaren evenwel dat zij van de aldus geboden mogelijkheden maar weinig gebruik maken en dit om twee redenen. Vooreerst laat de werkdruk niet toe om geregeld opleidingsactiviteiten bij te wonen. Vervolgens moet de magistraat die op de dag van de vorming zitting houdt, zelf in zijn vervanging voorzien door een beroep te doen op een collega waarvan hij weet dat die zelf al overbelast is.

Enkele magistraten schrijven in op de aangeboden opleidingen en studiedagen zonder die evenwel bij te wonen, om aldus minstens over de documentatie te beschikken.

2.3.2. *Evaluatie*

2.3.2.1. De Hoge Raad voor de justitie stelt vast dat ingevolge de wettelijke veralgemening van de alleenzettelende rechters (de unusrechtspraak) de meest natuurlijke vorm van opleiding, nl. het gedurende een aantal jaren als bijzitter fungeren in een collegiale kamer voorgezeten door een ervaren magistraat, grotendeels verloren is gegaan⁴⁴. De huidige voorzieningen van artikel 92 Ger. W. lijken onvoldoende.

Geconfronteerd met deze toestand, moeten de rechtbanken zelf de nodige initiatieven nemen om voor een interne vorming te zorgen. Dit biedt tevens een mogelijkheid om het adjunct-mandaat te valoriseren en gebruik te maken van de ervaring en kennis van de houders van die mandaten.

De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde ongetwijfeld de nodige ervaring en kennis aanwezig is, maar dat die onvoldoende wordt aangewend tot nut van het geheel.

Aan de basis worden door de magistraten van de burgerlijke kamers bepaalde initiatieven genomen. Voor de onderzoekscommissie is het onduidelijk gebleven wat hiervan de concrete resultaten zijn. Wel staat vast dat deze initiatieven blijkbaar door de voorzitter niet op een hoger niveau worden getild, zodat elkeen er voordeel kan uit halen.

2.3.2.2. De circulatie van de arresten van het Hof van Beroep te Gent en van het Hof van Cassatie naar de betrokken magistraten toe is blijkbaar niet goed georganiseerd. Het komt de onderzoekscommissie voor dat het van eerder toevallige factoren of goede persoonlijke contacten afhangt of die arresten de betrokken magistraat effectief bereiken.

Om echt doeltreffend te zijn is het absoluut noodzakelijk dat de magistraten stelselmatig kennis krijgen, niet alleen van arresten die hun rechtspraak hervormen of vernietigen, maar ook van arresten die hun uitspraken bevestigen. Interne afspraken en wellicht ook afspraken met het Hof van Beroep zijn hiervoor vereist.

2.3.2.3. Het valt te betreuren dat de magistraten ingevolge de hoge werkdruk blijkbaar over onvoldoende tijd beschikken om aan studiedagen, colloquia of vormingen deel te nemen.

Gelet op de talrijke en steeds meer ingewikkelde nieuwe wetten en reglementen, op de belangrijke evoluties ingevolge de internationalisering van het recht (bijvoorbeeld invloed van het Europees Hof van Justitie en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens) en nieuwe maatschappelijke fenomenen. Op termijn is dit nadelig voor de kwaliteit van de rechtspraak. Gelet op de beperkte beschikbaarheid, zou minstens een gerichte externe opleiding moeten aangemoedigd worden o.m. door een centraal georganiseerd vervangingssysteem, zodat elke magistraat niet meer afhankelijk is van de goodwill van een ander evenzeer erg belaste collega en een afwezigheid voor opleiding en vorming een minimale weerslag heeft op de globale werking van de rechtbank.

⁴⁴ De vraag stelt zich of men zich bij de veralgemening van de unusrechtspraak voldoende rekenschap heeft gegeven van de gevolgen op het vlak van opleiding.

2.4. Kwaliteit van de werking

2.4.1. Stand van zaken

2.4.1.1. Alle magistraten die werden gehoord zijn van oordeel dat zij, de omstandigheden in acht genomen, degelijk werk afleveren. Zij zijn dan ook zeer gefrustreerd dat de magistraten van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, o.m. bij het Hof van Beroep te Gent, de reputatie meedragen lui te zijn en zwak werk af te leveren. Zij menen dat die reputatie in een ver verleden is ontstaan en thans niet meer gerechtvaardigd is. Deze slechte reputatie zou wel als gevolg (gehad) hebben dat het voor een magistraat van Dendermonde moeilijk is om carrière te maken in de magistratuur en een promotie te bekomen.

2.4.1.2. In de gesprekken worden telkens dezelfde twee magistraten aangewezen waarvan men van oordeel is dat zij geen voldoening geven.

De kwaliteit van de recent benoemde rechters wordt als zeer positief en bemoedigend ervaren en de gerechtelijke stage wordt als een zeer goede leerschool beschouwd.

2.4.1.3. Wat de burgerlijke zaken betreft (met inbegrip van de beslagzaken), heeft de onderzoekscommissie de kwaliteit van de rechtspraak niet kunnen beoordelen. Hiervoor zijn drie redenen. Vooreerst worden de hogere beroepen tegen die vonnissen op het Hof van Beroep te Gent in verschillende kamers behandeld, naargelang de materie, zodat het onmogelijk was een algemeen beeld te krijgen op de burgerlijke rechtspraak. Vervolgens beschikte de onderzoekscommissie niet over de tijd en de middelen om een significante streekproef te doen in de rechtspraak van de verschillende burgerlijke kamers. Een beperkte en lukrake streekproef houdt het gevaar in van een onjuist of vertekend beeld. Tenslotte, is gebleken dat op het Hof van Beroep te Gent geen statistieken worden gehouden van de hogere beroepen per arrondissement, zodat een vergelijking met de andere arrondissementen niet mogelijk is.

2.4.1.4. Wat de correctionele zaken betreft heeft de onderzoekscommissie ruim de gelegenheid gehad om inlichtingen in te winnen bij het parket van het Hof van Beroep te Gent. Op grond van deze inlichtingen, kan het volgende vastgesteld worden:

Er zijn relatief gezien niet méér beroepen tegen vonnissen van de correctionele kamer van Dendermonde dan tegen vonnissen van de correctionele kamers van andere arrondissementen. De beslissingen worden meestal als evenwichtig ervaren en getuigen van gezond verstand. Spijtig genoeg zijn de beslissingen dikwijls onvoldoende gemotiveerd en worden er telkens terugkerende juridische onvolkomenheden vastgesteld. Op dit laatste werd reeds herhaaldelijk gewezen en een raadsheer van het Hof van Beroep te Gent heeft dit reeds besproken met de magistraten van Dendermonde.

De raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde houdt onvoldoende toezicht op de regelmatigheid van het gerechtelijk onderzoek en beperkt er zich al te dikwijls toe, bij de verwijzing, de vorderingen van het openbaar ministerie zondermeer over te nemen.

Slechts door een van de vier onderzoekskabinetten worden de gerechtelijke onderzoeken met bekwame spoed gevoerd. Deze toestand heeft uiteenlopende oorzaken naargelang de betrokken onderzoeksrechter, nl. het systematisch aanhangig maken van klachten met stelling

als burgerlijke partij wanneer een welbepaalde onderzoeksrechter dienst heeft⁴⁵, een gebrek aan doortastendheid om zelf het onderzoek in handen te nemen en te leiden, een gebrek aan kennis in de juridische materie.

De gerechtelijke onderzoeken hebben in het verleden meer algemeen vertraging opgelopen omdat de onderzoeksrechters systematisch een beroep deden op de gerechtelijke politie zodat op dat niveau een bottle-neck ontstond.

Het is niet uitzonderlijk dat op het niveau van hoger beroep nog bijkomende onderzoeksdaden moeten bevolen worden om leemten in het onderzoek aan te vullen.

2.4.2. *Evaluatie*

2.4.2.1. De onderzoekscommissie had de tijd noch de middelen om de kwaliteit van de rechtspraak en de dienstverlening van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde te beoordelen. Dit geldt eveneens voor wat de kwaliteit van het werk van de onderzoeksrechters aangaat.

Dergelijke controle behoort trouwens niet tot deze bijzondere onderzoeksopdracht van de Hoge Raad voor de Justitie.

2.4.2.2. De onderzoekscommissie is echter sterk aangesproken door de discrepantie tussen de wijze waarop de kwaliteit van het geleverde werk wordt gepercipieerd, enerzijds, bij de magistraten van de rechtbank en hun medewerkers zelf, en anderzijds bij derden.

Deze tegenstelling kan slechts op termijn weggewerkt worden door het invoeren van een interne permanente kwaliteitszorg die op dit ogenblik ontbreekt. Dergelijke kwaliteitszorg moet betrekking hebben zowel op de wijze waarop recht wordt gesproken (het formeel aspect) als op de rechtspraak zelf (het inhoudelijk aspect).

Zo is gebleken dat er geen cijfers voorhanden zijn omtrent het aantal hogere beroepen, laat staan over het resultaat van de procedures in hoger beroep.

Overleg met enerzijds het Hof van Beroep te Gent, en anderzijds het parket-generaal bij het Hof van Beroep te Gent kan ook van aard zijn om bij de enen en de anderen een meer realistisch beeld over de kwaliteit van de rechtspraak te doen ontstaan en waar mogelijk naar verbetering te streven. Dit is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de voorzitter en de magistraten van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde maar ook van de hiërarchische overheden.

⁴⁵ De voorzitter heeft maatregelen genomen om deze “onderzoeksrechter-shopping” tegen te gaan, wat aantoont dat het een reëel verschijnsel is.

3. Leiding en management

3.1. Stand van zaken

3.1.1. Leiding en leiderschapsstijl

3.1.1.1. Tot op dit ogenblik bestaat er geen formele functiebeschrijving van de voorzitter als manager van de rechtbank.

Er is enkel het standaardprofiel uitgewerkt door de Hoge Raad voor de Justitie (B.S. 16 september 2000) waarvan gebruik gemaakt wordt bij het onderzoek van de kandidaturen voor de aanwijzing tot korpschef.

De meeste voorzitters w.o. de heer Serrus werden benoemd vooraleer deze profielen bestonden en hebben zelf autonoom hun management ingevuld zonder enige voorafgaande richtlijn of begeleiding.

Aan de hand van vele gesprekken wordt getracht een beschrijving te geven op welke wijze leiding wordt gegeven binnen de Rechtbank te Dendermonde.

3.1.1.2. Alle gesprekspartners zijn het erover eens dat door de komst van de heer Serrus er een veel grotere openheid en meer menselijk contact binnen de rechtbank is tot stand gekomen. In tegenstelling tot zijn voorgangers is de voorzitter *toegankelijk* en gemakkelijk bereikbaar. De kontakten zijn weinig formeel en het is mogelijk op elk uur van de dag zonder voorafgaande afspraak bij de voorzitter binnen te stappen. Een van de gesprekspartners omschreef de voorzitter als “ zeer aanwezig “. Hij wordt ervaren als luisterbereid, positief ingesteld en van goede wil. Mede dank zij de lage drempel, is de sfeer binnen de rechtbank hierdoor aanzienlijk verbeterd.

3.1.1.3. Ter voorbereiding van beslissingen m.b.t. de organisatie van de rechtbank worden de betrokken magistraten informeel en individueel benaderd en geconsulteerd. De voorzitter treedt *niet autoritair* op maar als een *primus inter pares* die weinig echt leiding geeft, en zijn eigen mening niet doordrukt. Wel wordt opgemerkt dat de voorzitter geleidelijk besluitvaardiger optreedt en ervaring krijgt in zijn functie.

Er wordt weinig groepsgericht overleg georganiseerd en gestimuleerd.

3.1.1.4. In het kader van de managementstaak van de voorzitter zijn geen formele delegaties met duidelijke beleidsafspraken bekend. Dit neemt niet weg dat een aantal taken worden opgenomen door de ondervoorzitters, (zie 2.2 organisatie en werking) :

- In correctionele zaken bepalen twee ondervoorzitters zelf de aard en het aantal zaken dat vastgesteld wordt op de zittingen.
- De voorzitters van de kamers doen zelf hun vaststellingen van de burgerlijke zaken, die aan hun kamer werden toegewezen door de voorzitter van de rechtbank via de eerste kamer.

Wat de evaluaties betreft werd het secretariaat waargenomen door een van de ondervoorzitters. Dit kan dan ook niet als een echte delegatie worden beschouwd.

Een gedeelte van de rechtsprekende taak van de voorzitter wordt gedelegeerd (vb. kortgeding).

3.1.2. *Planning, organisatie en voortgangscontrole*

Vanuit het management van de rechtbank is er geen duidelijke visie inzake *planning en organisatie*. Het beleid van de rechtbank is eerder gericht op de oplossing van de onmiddellijke problemen die zich voordoen. Een systematische en structurele aanpak vanuit een strategische planning ontbreekt. Bepaalde organisatorische en menselijke problemen geraken niet opgelost.

Er dient uiteraard verwezen naar wat al werd gezegd onder 2.2.2.1.

Rekening gehouden met de concrete situatie van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, is enkel een soort crisismanagement mogelijk. Dit heeft gevolgen voor de organisatie van de zittingen maar ook voor andere aspecten van het beleid zoals vorming en opleiding, gestructureerd overleg en interne democratie.

Wat de *voortgangscontrole* betreft binnen de rechtbank stelde de H.R.J. vast dat de voorzitter instaat voor de toebedeling van de burgerlijke zaken aan de respectievelijk kamers. Op die wijze is er een zekere controle over de werklastverdeling, alhoewel die vrij mechanisch verloopt volgens bepaalde specialisaties. Bij gebrek aan objectieve werklastnormen is een evenwichtige werkverdeling uiteraard niet gemakkelijk.

Een systematische opvolging van de afgewerkte burgerlijke zaken is er niet. De zaken waarvan het beraad langer dan 3 maanden aanhoudt, worden door de hoofdgriffier geïnventariseerd ten behoeve van het parket-generaal. De voorzitter wordt hiervan in kennis gesteld maar grijpt er beleidsmatig onvoldoende op in.

Wat de correctionele zaken betreft is er reeds aangestipt dat twee voorzitters van een correctionele kamer zelf de werkverdeling bepalen. Dit wordt niet op een gestructureerde en permanente wijze gecontroleerd. Evenmin zijn er hierover duidelijke afspraken met de voorzitter.

3.1.3. *Informatie en communicatie*

3.1.3.1. De informatie en communicatie binnen de rechtbank te Dendermonde loopt veelal informeel.

De algemene vergadering wordt weinig gebruikt als een instrument voor uitwisseling van informatie, systematisch overleg tussen magistraten en interne democratie.

De meeste rechters hebben geen moeite met deze werkwijze en er zijn weinig klachten over.

T.o.v. een meer structurele aanpak hebben de meeste magistraten een ambivalente houding.

Enerzijds is er een tevredenheid met de huidige informele werkwijze ondermeer omdat regelmatig beroepsgericht overleg als tijdrovend wordt ervaren, anderzijds worden de voordelen van een meer structurele sturing zeker onderkend.

3.1.3.2. Het optreden van de voorzitter betekent inzake communicatie en informatie een totale stijlbreek met het verleden.

De voorzitter hanteert een lage drempel bij de contacten met zijn *magistraten*, wat bij eerdere voorzitters absoluut niet het geval was. De communicatie met de jongere rechters verloopt meestal via de ondervoorzitters.

De communicatie tussen de magistraten onderling wordt als zeer goed tot uitstekend beschouwd.

Een grote solidariteit onder de magistraten werd onderlijnd.

Wel zijn er breuklijnen tussen jongere en oudere rechters, maar vooral tussen de correctionele en burgerlijke rechters. Wat dit laatste betreft speelt het feit dat de burgerlijke en correctionele rechters op afzonderlijke dagen zitting hebben en er een strikte scheiding is qua verdeling van werk, een grote rol. Bovendien zijn er duidelijk een aantal onderhuidse spanningen met betrekking tot de werklust. De burgerlijke rechters zijn ervan overtuigd een zwaardere werklust te hebben dan hun correctionele collega's.

3.1.3.3. De werkrelatie met de *griffie* wordt doorgaans als zeer positief omschreven, zowel door de magistraten als door de griffies. Wat de werkrelatie met de hoofdgriffier betreft is dit voor vele magistraten niet het geval. Met hem zou geen echte communicatie mogelijk zijn; wat betreft de keuze van griffiers bv. zouden de magistraten niet vooraf geïnformeerd of geconsulteerd worden maar voor voldongen feiten geplaatst.

De communicatie tussen voorzitter en hoofdgriffier wordt wel als positief ervaren.

Wel wordt aangestipt dat de voorzitter zich al te soepel opstelt, zodat de hoofdgriffier een zeker overwicht heeft.

3.1.3.4. Over de communicatie met het parket spreken zowel de voorzitter, de procureur des Konings als de andere bevroegde magistraten zich positief uit.

3.1.3.5. De communicatie met de balie is goed en ook de balie is tevreden over de samenwerking. Problemen worden informeel uitgepraat.

3.1.4. Overleg en samenwerking

3.1.4.1. Het overleg en de samenwerking binnen de rechtbank te Dendermonde wordt gekenmerkt door het informeel karakter ervan.

Ook hier is er een stijlbreuk met het verleden: onder de vorige voorzitters was er nauwelijks sprake van overleg.

3.1.4.2. Voor het overleg met de voorzitter en *tussen de magistraten onderling* zijn er vanuit het beleid geen overlegstructuren uitgebouwd.

De voorzitter overlegt regelmatig en in de eerste plaats met zijn ondervoorzitters, individueel of in groep. Dit loopt niet systematisch en er worden geen verslagen opgesteld. Deze werkwijze wordt doorgaans positief geëvalueerd. Wel zouden beslissingen, die na overleg worden genomen, in extremis nog worden gewijzigd onder invloed van een of andere magistraat die de voorzitter naderhand contacteerde.

Enkele magistraten betreuren het gebrek aan structureel overleg.

De burgerlijke rechters hebben zich onderling verenigd en vergaderen regelmatig met een van de ondervoorzitters als coördinator. De bedoeling is de werking van de burgerlijke kamers te bespreken, zowel inhoudelijk als wat betreft de te volgen procedures. Dit initiatief is enkele jaren geleden vanuit de basis gegroeid.

De correctionele rechters hadden tot op heden geen systematisch overleg. Sedert enige tijd hebben zij een 6 wekelijks overleg gestart. Het gaat hier eveneens om een initiatief van de basis.

3.1.4.3. Wat betreft de toewijzing van *griffiers* is er geen overleg met de hoofdgriffier. De hoofdgriffier beslist hierover volledig alleen, blijkbaar ook zonder raadpleging van zijn griffiers-hoofden van dienst. Veranderingen kunnen plotsklaps, zonder mededeling gebeuren. Over de samenwerking tussen de magistraten en griffiers binnen de zetels werd geen enkele negatieve opmerking gemaakt. Deze samenwerking wordt door alle deelnemers als positief ervaren.

Tussen voorzitter en hoofdgriffier zou er alleszins meer overleg zijn dan bij vorige voorzitters. Er zijn zeer regelmatige informele contacten. Of er ook naar gestreefd wordt het beleid op mekaar af te stemmen is niet zo duidelijk.

3.1.4.4. Er is geen systematisch overleg tussen zetel en parket. Voor wat de stellingen in correctionele zaken betreft is er een regeling getroffen met twee ondervoorzitters. Zij begeven zich op geregelde tijdstippen naar het parket en verdelen er de zaken voor dagvaarding op diverse zittingen in functie van de omvang en moeilijkheidsgraad van de dossiers (zie 2.2 organisatie en werking).

3.1.4.5. De stafhouder van de balie heeft regelmatig informeel overleg met de voorzitter van de rechtbank.

3.1.4.6. Het overleg van de voorzitters van de diverse rechtbanken van het ressort met de eerste voorzitter verloopt evenmin systematisch. De contacten zijn meestal telefonisch (vb. i.v.m. toegevoegde rechters). De eerste voorzitter is van oordeel dat de korpsoversten zoveel mogelijk vrijheid moet worden gelaten om zich onderling te verstaan. Slechts als zij niet uit hun problemen geraken, komt de eerste voorzitter tussen⁴⁶.

3.2. Evaluatie

Wat betreft openheid, toegankelijkheid, luisterbereidheid en leiderschapsstijl, betekent het management van de voorzitter een stijlbreuk met het verleden.

De houding van de voorzitter heeft de goede sfeer in de rechtbank aanzienlijk bevorderd. De voorzitter is een *primus inter pares* die steeds bereikbaar is voor de magistraten en alle andere actoren betrokken bij de rechtbank te Dendermonde.

Verder wordt vastgesteld dat er geen duidelijke visie is rond de organisatie en toekomst van de rechtbank. Het beleid van de voorzitter beperkt er zich toe aan de problemen die zich voordoen, (de minst schadelijke) oplossingen te geven.

In de concrete situatie is een toekomstgericht beleid ook bijzonder moeilijk en is het inderdaad de hoofdbekommernis het schip drijvende te houden.

Uit het onderzoek is verder gebleken dat er onvoldoende opvolging en controle is van de prestaties van de magistraten. Ook wat de verdeling van het werk betreft zou de voorzitter krachtiger moeten optreden, waarbij vanzelfsprekend het probleem blijft dat men niet beschikt over een betrouwbaar systeem van werklustverdeling.

⁴⁶ De eerste voorzitter, waarvan hier sprake is, is intussen met pensioen. Aangezien het bijzonder onderzoek in het voorjaar werd opgestart en betrekking heeft op problemen, gesignaleerd tijdens zijn ambstermijn, werd de nieuwe eerste voorzitter, aangetreden op 1 september 2001, niet bevroegd.

Wat de informatie en communicatie, overleg en samenwerking betreft is er nood aan een meer structurele en georganiseerde aanpak. Het feit dat belangrijke aangelegenheden niet in aanwezigheid van alle betrokkenen worden besproken en opgelost heeft een negatieve weerslag. Het regelmatig bijeenroepen van de algemene vergadering is hiervoor het meest geschikte instrument.

Het is ook onduidelijk welke de rol is van de voorzitter met betrekking tot de initiatieven van de burgerlijke en correctionele rechters om regelmatig samen te komen. De H.R.J. kan zich niet van de indruk ontdoen dat de voorzitter hier geen echt stimulerende rol vervult.

Dit gebrek aan een communicatie- en overlegstructuur is geen unicum voor Dendermonde. Ook n.a.v. de visitatie van de rechtbanken te Brugge en Namen is dit gebleken. Slechts zeer recent heeft de wetgever trouwens de werking van de algemene vergadering als forum van interne democratie behoorlijk geregeld.

Binnen de rechtbanken en hoven is deze nieuwe cultuur nog volop in ontwikkeling.

III. Aanbevelingen

1. Voorafgaandelijke opmerkingen

1.1. De beoordeling van het management van de rechtbank zowel op het niveau van de voorzitter als van de hoofdgriffier kan niet zonder meer gescheiden worden van het probleem van de beschikbare middelen, zowel materiële als menselijke. Het management moet het immers stellen met de werkmiddelen, zowel materieel als inzake personeel, die door de Minister van Justitie ter beschikking worden gesteld.

Zowel een voorzitter van de rechtbank als een hoofdgriffier torsen dan ook een zware hypotheek bij het uitstippelen en realiseren van hun beleid. Zij beslissen namelijk niet zelf over de kwaliteit noch over het aantal medewerkers. Derden beslissen daarover, gewoonlijk zonder enig overleg met de betrokkenen. Het management moet er zich in die omstandigheden meestal toe beperken te “streven” naar een optimale allocatie van de ter beschikking gestelde middelen. De realisatie van beleidskeuzes kan hierbij evident niet absoluut worden gewaarborgd.

Traditioneel wordt er in België bij de bepaling van de wettelijke kaders van hoven, rechtbanken, parketten en griffies, geen rekening gehouden met een bepaalde marge van onbeschikbaarheid tengevolge van o.m. vacatures (benoemingen, bevorderingen en op rust stellingen, in afwachting dat in vervanging is voorzien⁴⁷), langdurige afwezigheden (ziekte, ongeval, zwangerschapsverlof⁴⁸), deelname aan permanente vorming waarvan de noodzaak nochtans algemeen erkend wordt, en bijkomende opdrachten (zetelen in commissies, lesgeven,...) die arbeidsintensief en tijdrovend kunnen zijn maar waarvan de meerwaarde voor de magistratuur zelf en voor de maatschappij buiten kijf staat.

Deze situatie heeft vooreerst tot gevolg dat louter toevallige omstandigheden een onevenredig grote impact hebben op de organisatie en de verwerkingscapaciteit van een rechtbank. Wat Dendermonde betreft is dit duidelijk tot uiting gekomen ingevolge de langdurige afwezigheid wegens ziekte van niet minder dan drie magistraten.

De voorzitter wordt dan voor onmogelijke keuzes geplaagd. Zo bijvoorbeeld kan hij de opleiding, zowel actief als passief, afremmen wat op termijn een nadelige invloed heeft op de kwaliteit van de rechtspraak én op de productiviteit. Deze wordt immers gunstig beïnvloed door de omvang van de parate, onmiddellijk bruikbare kennis van de magistraten.

Doet de voorzitter dit niet en blijft hij de magistraten aanmoedigen zich permanent bij te scholen en vraagt hij zelfs bepaalde magistraten aan dergelijke vorming bij te dragen, dan heeft dit een onvermijdelijke daling van de verwerkingscapaciteit tot gevolg.

Dit gegeven werd erkend tijdens de besprekingen van wat de wet van 20 juli 1998 tot wijziging van de personeelsformatie van de rechtbanken is geworden. Er valt te lezen: “Ook vorming, wanneer die tijdens de werkuren wordt aangeboden, kan heel wat operationele

⁴⁷ Ingevolge de bepalingen van de wet van 22 december 1998 neemt de benoemings- en aanwijzingsprocedure van 200 tot 240 dagen in beslag. Dit betekent dat het tussen zes en acht maanden duurt vooraleer een vacante plaats is ingevuld, behoudens in de gevallen waar de vacature op voorhand bekend is gemaakt. Dit laatste is enkel het geval bij een normale of tijdig aangekondigde op rust stelling.

⁴⁸ Dit aspect wint alsmaar aan belang ingevolge de gelijklopende verjonging én vervrouwelijking van de magistratuur. Op het niveau van het personeel is dit fenomeen nog duidelijker nu praktisch alle bedienden jonge vrouwen zijn.

capaciteit wegnemen; wanneer men alle magistraten de kans wil geven om tien werkdagen vorming per jaar te volgen dan stemt dit voor het gehele bestaande magistratencorps overeen met 90 fulltime ambten (gerekend à 220 werkdagen per jaar)⁴⁹.

Het ontbreken van een reservecapaciteit heeft eveneens tot gevolg dat de magistraten niet warm lopen voor regelmatig intern overleg, het deelnemen aan algemene vergaderingen soms als tijdsverlies ervaren en weinig belangstelling tonen voor participatie aan het beleid, ook al achten zij dit principieel wenselijk. Deelnemen aan dergelijke activiteiten legt immers teveel beslag op de beperkte tijd waarover zij beschikken om hun kerntaak te vervullen, namelijk het maken van vonnissen.

Is het wettelijk voorziene kader daarenboven te krap⁵⁰, dan beperkt het management er zich noodgedwongen toe dagdagelijkse punctuele problemen op te lossen om het hoofd te bieden aan de onmiddellijke noden van de organisatie. Een echt beleid, waarbij strategische en operationele doelstellingen voor de toekomst worden uitgetekend, is dan gewoon uitgesloten.

Uit gesprekken van leden van de Hoge Raad voor de Justitie met talrijke korpschefs bij de voorbereiding van de profielen van de korpschefs, is gebleken dat een meerderheid van de korpschefs *in een zekere mate* wenst verder deel te nemen aan de jurisdictionele functie. Zij zien dit als een middel om op het terrein de polsslag van hun hof of rechtbank te voelen en als een noodzaak om de nodige kwaliteitscontrole te kunnen uitvoeren. Kwaliteitsbewaking is slechts mogelijk wanneer zij zelf in grote lijnen op de hoogte blijven van de evoluties in zake wetgeving, rechtsleer en rechtspraak.

Ook de magistraten verwachten doorgaans dat de korpschef een deel van het jurisdictionele werk op zich neemt – zo blijkt eveneens uit de gesprekken met de magistraten in Dendermonde. Zij zien hierin een aanmoediging en verwachten van de voorzitter bij de verwerking van de werklast een voorbeeldfunctie.

Uit de wet van 22 december 1998 en meer in het bijzonder uit de voorbereidende werken van die wet, blijkt dat de wetgever de korpschefs naar de toekomst toe op de eerste plaats beschouwt als managers die, zeker in grote of middelgrote rechtbanken, hoofdzakelijk bezig zijn met het beleid van hun hof of rechtbank, hierin bijgestaan door de houders van adjunct-mandaten.

Het standaardprofiel voor de voorzitter van een rechtbank van eerste aanleg met 20 rechters en meer, opgemaakt door de H.R.J.⁵¹, bekrachtigt deze visie van de wetgever én laat – in het kader van de functiebeschrijving – ruimte aan de voorzitter om desgevallend deel te nemen aan de jurisdictionele taken van de rechtbank.

Er mogen evenwel geen onduidelijke of te grote verwachtingen worden gecreëerd. Het gaat niet op, enerzijds, te verwachten dat de voorzitter een doeltreffende manager is, en anderzijds te eisen dat hij ook nog een *aanzienlijk deel* van de jurisdictionele functie opneemt.

⁴⁹ Parl. St., Senaat, 1997-1998, nr. 1-953-3.

⁵⁰ Zie hiervoor hoofdstuk II, punt 2.1.

⁵¹ B.S. 16 september 2000

1.2. De Hoge Raad voor de Justitie wil met deze voorafgaandelijke opmerkingen aangeven dat de aanbevelingen die hieronder worden geformuleerd, enerzijds ten aanzien van de wetgever en het beleid van de Minister van Justitie, en anderzijds ten aanzien van het management van de rechtbank en de griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, niet van elkaar mogen losgekoppeld worden en als één geheel moeten gezien worden.

1.3. De inzichten verworven tijdens het bijzonder onderzoek naar de werking van de rechtbank te Dendermonde zijn niet van aard deze als een “ probleemrechtbank” te beschouwen, die fundamenteel verschilt van de andere rechtbanken in het Vlaamse landsgedeelte. Integendeel, de knelpunten inzake personeel, infrastructuur, informatica en management zijn herkenbaar⁵². De nu volgende aanbevelingen hebben bijgevolg een algemene geldigheidswaarde. Daarnaast worden aanbevelingen geformuleerd, toegespitst op de vraagstelling van de Minister en op de vaststellingen daaromtrent te Dendermonde. De realisatie van deze aanbevelingen vereist initiatieven op korte, middenlange en lange termijn en zowel op lokaal vlak als op het beleidsniveau van de Minister van Justitie.

2. Algemene aanbevelingen

2.1. Gelet op de centrale bureaucratische sturing – door het ministerie van Justitie - van de materiële en de personele middelen, beschikt een korpschef binnen de magistratuur niet over de nodige instrumenten om een (toekomstgericht) beleid te voeren : hij / zij beslist niet zelf over de inzet van mensen en middelen en kan bijgevolg moeilijk plannen en organiseren, inzake allocatie van personeel is er weinig overleg en afstemming op de lokale noden. Een grotere *autonomie* voor de korpschef inzake beheer van budget, personeel, uitrusting en gebouwen zou de organisatie en werking van de rechtbanken ten goede komen.

2.2. Deconcentratie en decentralisatie van de sturingsbevoegdheden en verantwoordelijkheden vereisen de ontwikkeling van een aangepast organisatieconcept voor het lokale niveau. De beheers- en bestuurstaken moeten toevertrouwd worden aan een equipe die de noodzakelijke vaardigheden en beheerscompetenties in zich verenigt. Dergelijk *integraal management* o.l.v. de korpschef staat haaks op de duale structuur die de organisatie van de rechtbanken vandaag kenmerkt (een magistratenkorps en een ondersteunende griffie, elk met een eigen hiërarchie). In een duale structuur wordt de goede samenwerking bepaald door de persoonlijke verhoudingen en hangt veel af van de “good will” van een hoofdgriffier. Voor een doelmatige en doeltreffende werking van het gerecht is eenheid van beleid en bestuur meer dan wenselijk.

⁵² Uiteraard zijn er telkens lokale accenten. Wij verwijzen o.m. naar het rapport van de visitatie Brugge – 1999. Wij verwijzen ook naar het verslag van de doorlichting van het Parket te Brussel (H.R.J. – mei 2001) waar vergelijkbare vaststellingen en aanbevelingen werden geformuleerd.

2.3. Het gerechtelijk apparaat moet over **voldoende en kwalitatieve materiële en personele middelen** beschikken om een adequate rechtspleging en dienstverlening aan de justitiecliënt te kunnen waarborgen.

De situatie in Dendermonde bevestigt de dringende noodzaak van :

- belangrijke en volgehouden (legislatuur overstijgende) investeringen in de huisvesting van de gerechtelijke diensten;
- een samenhangend beleid inzake informatie- en communicatietechnologie, teneinde samenhangende werkprocessen door compatibele programma's te laten ondersteunen;
- de ontwikkeling van werklastnormen – in nauw overleg met de magistratuur en na advies van de H.R.J. – als objectieve verdeelsleutel voor de spreiding van mensen en middelen op organisatieniveau. De ontwikkeling van dergelijke werklastnormen vereist een voorafgaandelijke doorlichting van werkprocessen en procedures, teneinde het *optimale uitvoeringsniveau* van de diverse taken te bepalen, en daarbij aansluitend de noodzakelijke functie- en competentieprofielen uit te werken.

Een lineair optrekken van de kaders van magistraten, zonder dat daar bredere beleidsmaatregelen worden aan gekoppeld, lijkt de Raad toch niet de goede oplossing te zijn. De Hoge Raad pleit voor duidelijke en gefundeerde beleidskeuzes en voor een gedifferentieerd personeelsbeleid dat aansluit bij de functionele noden van het werkveld. In concreto denken we vb. aan een ernstige uitbreiding van het kader van referendarissen die magistraten juridische ondersteuning bieden⁵³, of nog aan een meer adequate inschakeling van de griffiers en het administratief ondersteunend personeel.

2.4. Gelet op de personeelssituatie in een aantal gerechten, dient de overheid te waken over een **permanente effectieve bemanning** van het kader van de magistraten.

Dit veronderstelt :

- dat plots ontstane vacatures sneller worden ingevuld. De benoemingsprocedures voorgeschreven door de wet van 22 december 1998 dienen in dat licht te worden herbekeken;
- dat detacheringen of opdrachten slechts na advies van de korpschef plaatsvinden en tijdig in vervanging wordt voorzien van (naar waar ook) gedetacheerde magistraten;
- dat bij het vaststellen van het personeelskader een flexibel inzetbare reservecapaciteit wordt ingebouwd om (langdurige) afwezigheden en tijdelijke onbeschikbaarheden (vb. om reden van opleiding) van de magistraten op te vangen.
Het gebruik van de mogelijkheid van de toegevoegde rechter en de toepassing van artikel 100 Ger. W. dient geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd te worden.

⁵³ Op termijn kan een beleidsbeslissing tot uitbreiding van het aantal referendarissen een alternatief zijn voor een lineaire uitbreiding van het magistratenkader, met dien verstande dat het niet evident is geschikte referendarissen te vinden aan de huidige verloning, dat het inschakelen van referendarissen opleiding vergt (= tijdsinvestering) en dat een groot verloop valt te vrezen gelet op de verloning en mogelijks ook op de aard van de toevertrouwde taken (louter uitvoerend). Te noteren valt dat sommige korpschefs de referendarissen *niet* als een alternatief zien, maar eerder als een welgekomen hulp en bijstand.

3. Aanbevelingen toegespitst op Dendermonde

3.1. Met betrekking tot de capaciteitsproblemen

3.1.1. Afgezien van de verwezenlijking van hogere algemene aanbevelingen is op korte termijn een uitbreiding van het kader van magistraten noodzakelijk. Gelet op de omstandigheden waarin vandaag moet gewerkt worden, meent de Hoge Raad dat een uitbreiding met **minimaal** zeven magistraten een redelijke eis is om de meest onmiddellijke noden te lenigen. Hierbij denken we aan :

- het hoog aantal beroepen politierechtbank, wat uitbreiding met één kamer noodzakelijk maakt;
- nieuwe regelgevingen (vb. collectieve schuldenregeling⁵⁴), wat tot versterking van de beslagkamer noodzaakt;
- de noodzakelijke uitbreiding van de jeugdrechtbank met een derde jeugdrechter, teneinde deze delicate en maatschappelijk gevoelige materie op cliëntgerichte wijze en binnen een redelijke termijn te kunnen behandelen.
- de noodzakelijke verhoging van de slagkracht van de burgerlijke kamers;
- het feit dat op dit ogenblik niet minder dan vijf plaatsvervangende rechters op quasi permanente basis in de werking van de rechtbank worden ingeschakeld, wat een ongezonde situatie is.

Het spreekt vanzelf dat de kaderuitbreiding van magistraten moet gekoppeld worden aan een evenredige uitbreiding van griffiers en administratief personeel.

Te noteren valt dat deze kaderuitbreiding geen rekening houden met de personeelseisen voortvloeiend uit de eventuele inrichting van een managementteam (cfr. 3.2), noch met een noodzakelijke reservecapaciteit en evenmin met het meer dan wenselijke streven naar evenwicht met de personeelsformaties van vergelijkbare rechtbanken.

3.1.2. Dit voorstel tot kaderuitbreiding neemt niet weg dat de capaciteitsproblemen van Dendermonde in een breder perspectief moeten worden geplaatst. De implementatie van hoger vermelde algemene aanbevelingen moet het in de toekomst o.m. mogelijk maken delegatie en samenwerking echt te valoriseren, een voldoende aantal referendarissen aan te werven voor de juridische ondersteuning van de magistraten, een samenhangende informaticaondersteuning te bieden, en een adequate huisvesting voor een gepaste dienstverlening te waarborgen.

⁵⁴ In 1999 tellen we 789 beschikkingen op verzoekschriften collectieve schuldenregeling.

3.2. *Met betrekking tot het management*

3.2.1. In de huidige organisationele context heeft de voorzitter weinig mogelijkheden om de concrete en dringende noden op diverse vlakken (zie evaluaties in deel II) op adequate wijze te beantwoorden.

Teneinde deze mogelijkheden te optimaliseren en de werking van de rechtbank Dendermonde waar mogelijk te verbeteren, is de vorming van een **managementteam** o.l.v. de voorzitter aan te bevelen. Maken verder deel uit van dit team : één of meerdere ondervoorzitters, de hoofdgriffier en één of meer griffiers-hoofd van dienst. De kerntaak van dit managementteam bestaat erin een strakker beleid van de rechtbank te ontwikkelen in al zijn dimensies : technisch-administratief, op vlak van personeel, interne en externe communicatie, zowel operationeel als strategisch.

3.2.2. De belangrijkste **doelstellingen op korte en middellange termijn** moeten zijn :

- meer gestructureerd en groepsgericht overleg, teneinde de betrokkenheid van elkeen te bevorderen, de visieontwikkeling en kwaliteit van de rechtsspraak te ondersteunen, de samenwerking, delegatie en afstemming tussen de voorzitter en de rechters, tussen rechters en griffiers, tussen de hoofdgriffier, de griffiers en het griffiepersoneel te stimuleren. Regelmatige algemene vergaderingen en werkgroepvergaderingen mét verslaggeving, zijn de meest aangewezen instrumenten om een duidelijke informatie-, communicatie- en overlegstructuur tot stand te brengen;
- een meer evenwichtige en transparante verdeling van de werklast per magistratuur en per kamer;
- een efficiëntere organisatie van de burgerlijke zittingen : het voordeel van de tijdsbesparing van een concentratie van de burgerlijke zittingen weegt niet op tegen de vele nadelen (zie 2.2.2.4.) zowel voor de collegiale samenwerking tussen de magistraten onderling, als voor de advocatuur, het openbaar ministerie en de rechtzoekenden. Bovendien laat een zekere spreiding van de burgerlijke zittingen een meer optimaal gebruik van de infrastructuur toe;
- een geobjectiveerd systeem van vaststelling per correctionele kamer en per zitting;
- standaardisering bij de afhandeling van bepaalde materies; herbekijken van werkprocessen en werkprocedures teneinde een meer effectieve en efficiënte werkverdeling te waarborgen (zie 2.2.1.6. – jeugdrechtbank);
- betere organisatie van de voortgangscontrole als instrument van kwaliteitszorg, teneinde de termijnen van vaststellingen en van het beraad, evenals het verlenen van uitstel binnen redelijke perken te houden;
- betere organisatie van de vorming en de documentatie (nieuwe wetgeving, doorstroming van vonnissen en arresten in hoger beroep en cassatie, ...). De valorisering van het adjunct-mandaat evenals een vanuit het management gecoördineerd vervangingssysteem zijn belangrijke hefboomen op dit vlak;
- meer pro-actief beleid inzake materiële en infrastructurele middelen, teneinde daadwerkelijke oplossingen te vinden voor concrete huisvestingsnoden (zie 1.2.1.) en een meer optimaal gebruik van de beschikbare informaticatechnologie te waarborgen (zie situatie jeugdrechtbank, waar op dat vlak nog alles moet gebeuren).

3.2.3. De *kritieke succesvoorwaarden*⁵⁵ zijn :

- een versterking van het personeelsbestand teneinde de leden van het managementteam toe te laten in hun managementtaken te investeren;
- functieprofielen voor de leden van dit team, teneinde de respectievelijke taken en verantwoordelijkheden duidelijk vast te leggen;
- de contractuele aanwerving van gespecialiseerd personeel ter ondersteuning van de voorzitter en het managementteam, voor zover de vereiste beheerscompetenties binnen het team niet voorhanden zijn en op korte termijn niet via opleiding kunnen verworven worden. Wij denken bvb. aan een econoom voor beheersmatige taken, of een bibliothecaris/documentalist (wat zou toelaten de enige referendaris niet langer oneigenlijk te gebruiken), of een informaticus-systeembeheerder, of een academisch geschoolde organisatiedeskundige, ...;
- deelname aan opleiding en vorming teneinde de managementvaardigheden van de leden van het team te ondersteunen of verder te ontwikkelen.
- In zoverre het managementteam dit zelf wenselijk acht, moet de inschakeling van een externe coach voor de begeleiding van dit veranderingsproces tot de mogelijkheden behoren.

*
* *

⁵⁵ Wordt aan deze voorwaarden niet voldaan, dan komt het doelbereik ernstig in gedrang.

B I J L A G E N

19-02-2001

ENTREE LE

20-02-2001
4944

Aan de Hoge Raad voor de Justitie
T.a.v. de Verenigde Advies- en
Onderzoekscommissie
Louizalaan, 65 – Bus 1, 2^e verdiep

1050 BRUSSEL.

O/Ref. : KAB/24/VW/lc/090201

Geachte leden van de Commissie,

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde beklaagt zich over het te gering aantal magistraten op basis van vergelijkende cijfers van het aantal inwoners per magistraat. Hierbij copy van zijn schrijven.

Naar mijn oordeel is dit zeker niet het juiste criterium, maar dient in de eerste plaats te worden uitgegaan van het aantal inkomende zaken. Bovendien moet er voor bepaalde rechtbanken rekening worden gehouden met de onbeschikbaarheid van magistraten voor de noodwendigheden van het Assisenhof, wat niet het geval is voor de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde.

Verder kan ik me niet van de indruk ontdoen dat de organisatie van deze rechtbank voor heel wat verbetering vatbaar is.

Op grond van artikel 259bis-16 § 1 Ger.W., zoals ingevoegd bij de wet van 22 december 1998, verzoek ik U dringend een onderzoek te willen instellen naar de werking van bedoelde rechtbank, waaronder de organisatie van de zittingen en de verdeling van de werklast.

Bovendien wens ik dat om redenen eigen aan de zaak, onder meer mijn twijfels nopens het management van de rechtbank, dat op grond van §3 van voornoemd wetsartikel het onderzoek door de verenigde advies- en onderzoekscommissie zelf zou worden gevoerd.

Copy van dit schrijven wordt met zelfde post overgemaakt aan de heer Eerste Voorzitter van het Hof van beroep te Gent.

Met de meeste hoogachting,

Marc VERWILGHEN

KABINET JUSTITIE

WATERLOOLAAN 115

1000 BRUSSEL

TEL. (02) 542 79 11

FAX (02) 538 07 67

VERGELIJKING GEREgistREERDE CRIMINALITEIT GERECHTELIJK
ARRONDISSEMENT GENT EN DENDERMONDE

1. Kritische leeswijzer

In dit rapport worden enkele cijfers weergegeven inzake geregistreeerde criminaliteit. Het spreekt voor zich dat deze cijfers met de nodige voorzichtigheid dienen geïnterpreteerd te worden. Naast verschillen in aangiftegedrag en registratiegedrag worden onderstaande cijfers wellicht nog eens beïnvloed door het aggregatieniveau waarop deze analyse werd uitgevoerd.

De geregistreeerde criminaliteitscijfers werden ons geleverd door de Federale Politie, afdeling Politiebeleidsondersteuning, voorheen APSD. Omdat de feiten geregistreeerd worden naar pleegplaats, en omdat van elk feit geweten is in welke fusiegemeente het gepleegd is, is het strikt genomen zo dat hogere aggregaties zonder meer kunnen aangemaakt worden. In dit geval is een opmerking echter op zijn plaats. Gerechtelijke arrondissementen en administratieve arrondissementen zijn geen synoniemen. Er bestaat een overlap. Dit betekent dat sommige gemeenten, of delen van gemeenten eigenlijk op de grens van twee arrondissementen liggen. Het ene deel van de fusiegemeente zou dan tot gerechtelijk arrondissement X behoren, en het andere tot het arrondissement Y.

Het is goed om weten dat op deze manier vertekeningen kunnen ontstaan. Wij baseerden ons op de indeling die gehanteerd werd door de afdeling Politiebeleidsondersteuning. Gedetailleerde informatie hieromtrent kan elders gevonden worden.¹

Omdat vergelijkingen nooit mogelijk zijn op basis van absolute aantallen, worden de cijfers eveneens weergegeven in graden. De criminaliteitsgraad is een relatieve maat die ons dient toe te laten vergelijkingen tussen gebieden te maken. De feiten worden weergegeven per duizend inwoners. We laten in het midden of dit nu de beste oplossing is. Idealiter dienen ratio's eenzelfde populatie in zowel teller als noemer te hebben. De criminaliteitsgraad is hierop een uitzondering, aangezien een feitenpopulatie aan een inwonerpopulatie wordt gerelateerd. Het spreekt voor zich dat de interpretatie van de criminaliteitsgraad als kans op slachtofferschap niet zonder meer geldig is. Wel kunnen we met de nodige voorzichtigheid stellen in welke gebieden er meer geregistreeerd wordt. Hieronder wordt de oefening gemaakt voor de gerechtelijke arrondissementen Gent en Dendermonde.

2. Enkele cijfers

	Gent absoluut	Dendermonde absoluut	Gent relatief	Dendermonde relatief
Autodiefstal	1073	606	1,87	1,04
Woninginbraak	2624	2716	4,59	4,69
Diefstal uit voertuig	1412	926	2,47	1,6
Opzettelijke slagen	3114	2968	5,45	5,12
Totaal geregistreeerd	45172	44383	79,14	76,69
inwonertal	570752	578681		

Bron: Gics 1998

Hierboven worden voor enkele delicttypes en voor de totaal geregistreeerde criminaliteit cijfers gepresenteerd. De cijfers dateren van het jaar 1998. De criminaliteitsgraden dienen geïnterpreteerd te worden als het aantal feiten per duizend inwoners. Wat kan hieruit nu afgeleid worden?

Het is opvallend dat het gerechtelijk arrondissement Gent zowel in absolute feiten als in criminaliteitsgraden hogere waarden heeft dan het gerechtelijk arrondissement Dendermonde. De beide

¹ Zie bijvoorbeeld de jaarrapporten van de afdeling PBO, of de onderzoeksrapporten die werden geschreven in het kader van het Agora-onderzoek: STOOPE, R., PAUWELS, L., *Criminaliteit in de ruimte*, Onderzoeksrapport vakgroep Strafrecht en Criminologie Gent, 2001 en PAUWELS, L., *De ene buurt is de andere niet*, in voorbereiding.

gerechtelijke arrondissementen hebben eigenlijk een vergelijkbaar inwonertal. Deze vaststelling is evenwel niet nieuw en dient gezien te worden in het licht van de socio-economische functie die bepaalde gemeenten vervullen. De hogere waarden in het gerechtelijk arrondissement Gent kunnen dan ook bijna in zijn geheel toegeschreven worden aan de grootstad Gent.

Met betrekking tot het delict *autodiefstal* zien we dat in het gerechtelijk arrondissement Gent 1073 feiten werden geregistreerd, terwijl dit er 606 waren in Dendermonde. De criminaliteitsgraad voor Gent bedraagt 1,87 feiten per duizend inwoners tegenover 1,04 in Dendermonde.

In Gent werden 2624 *woninginbraken* geregistreerd, hetgeen neerkomt op 4,59 feiten per duizend inwoners. In Dendermonde werden 2716 woninginbraken geregistreerd, wat neerkomt op een graad van 4,69. Woninginbraak is overigens één van de weinige delicten waar de interpretatie van de graad als kans op slachtofferschap gerechtvaardigd is. Immers, de immobiliteit van het doelwit (de woning) impliceert dat de inwoners daadwerkelijk slachtoffer worden.

In Gent werden 1412 *diefstallen uit voertuigen* geregistreerd, tegenover 926 in Dendermonde. De graden zijn respectievelijk 2,47 en 1,6.

In Gent werden 3114 (graad van 5,45) feiten vastgesteld die betrekking hebben op *opzettelijke slagen en verwondingen*. In Dendermonde waren dit er 2968 (graad van 5,12).

Volledigheidshalve presenteren we het *totaal aantal geregistreeerde feiten* voor de beide arrondissementen. Enige voorzichtigheid is hier echter wel op zijn plaats. De totaliteit inzake registraties zegt immers niets over de ernst en de frequentie van verschillende delicten. Differentiatie is steeds gewenst. Toch kan iets gezegd worden over de werklast van de arrondissementen. Het gerechtelijk arrondissement Gent kreeg 45172 PV's te verwerken, terwijl Dendermonde er 44383 te verwerken kreeg.

3. Conclusie

Het is niet gemakkelijk om op basis van zeer partiële informatie uitspraken te doen over de criminaliteitsdruk in een arrondissement. Om de slaagkans van deze operatie te maximaliseren werd vooral gefocust op delicttypes met een relatief hoge aangiftebereidheid en registratiebereidheid. We stelden vast dat in absolute aantallen het gerechtelijk arrondissement Gent voor drie van de vier delicttypes hogere scores haalde dan het arrondissement Dendermonde. Woninginbraak was hierop de uitzondering.

Uiteraard is meer contextuele informatie nodig om de gevonden verschillen te interpreteren. Bovendien is het zo dat er enorme variatie bestaat binnen elk gerechtelijk arrondissement. We trappen waarschijnlijk een open deur in wanneer we stellen dat sommige gemeenten, en binnen sommige gemeenten bepaalde buurten de concentratie van delicten kunnen verklaren. Om dieper inzicht te krijgen in verschillen tussen arrondissementen dient de socio-economische en demografische structuur van een arrondissement verder bestudeerd te worden.

Prof. Paul Ponsaers (R.U. Gent)